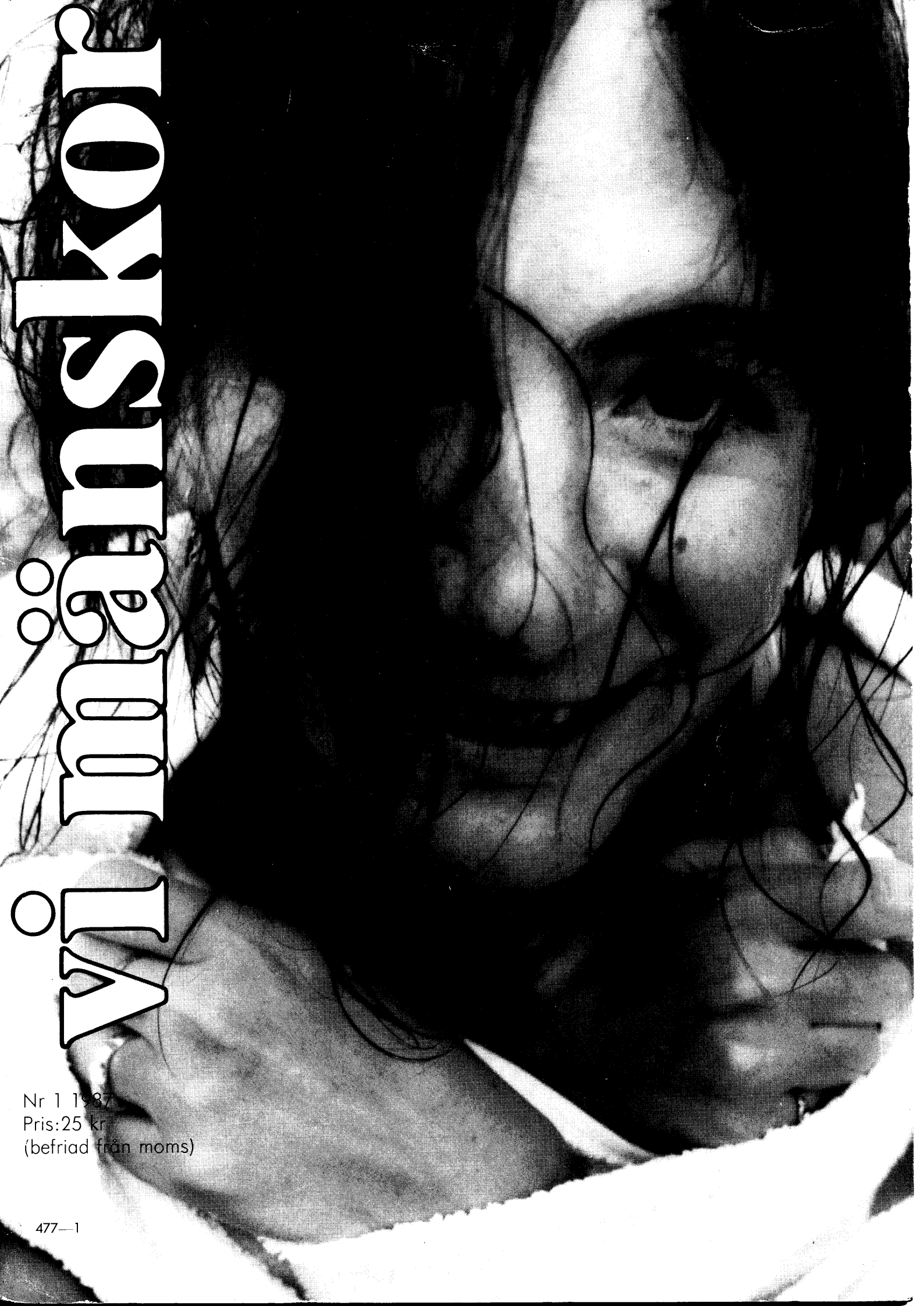

vi mänskor

Nr 1 1987
Pris: 25 kr
(befriad från moms)

Tro inte på någonting som vi säger om utgivningsdatum eller så. Vi skall överhuvudtaget inte längre skriva om några datumar.

Det här numret är alltså rejält försenat.

Tro på oss, mer känslomässigt så att säga, och prenumerera eller ge bort en prenumeration. Kupong finns på sidan 39.

Vi har varit på Akademiska sjukhuset i Uppsala, där en amerikansk konsultfirma engagerats för att genomföra besparingar, och träffat tre kvinnor som arbetar på kvinnokliniken.

— Vi vet inte vilken "onödig" service vi skall dra ner på, säger de. Två tjänster skall bort på deras avdelning, men samma jobb skall utföras.

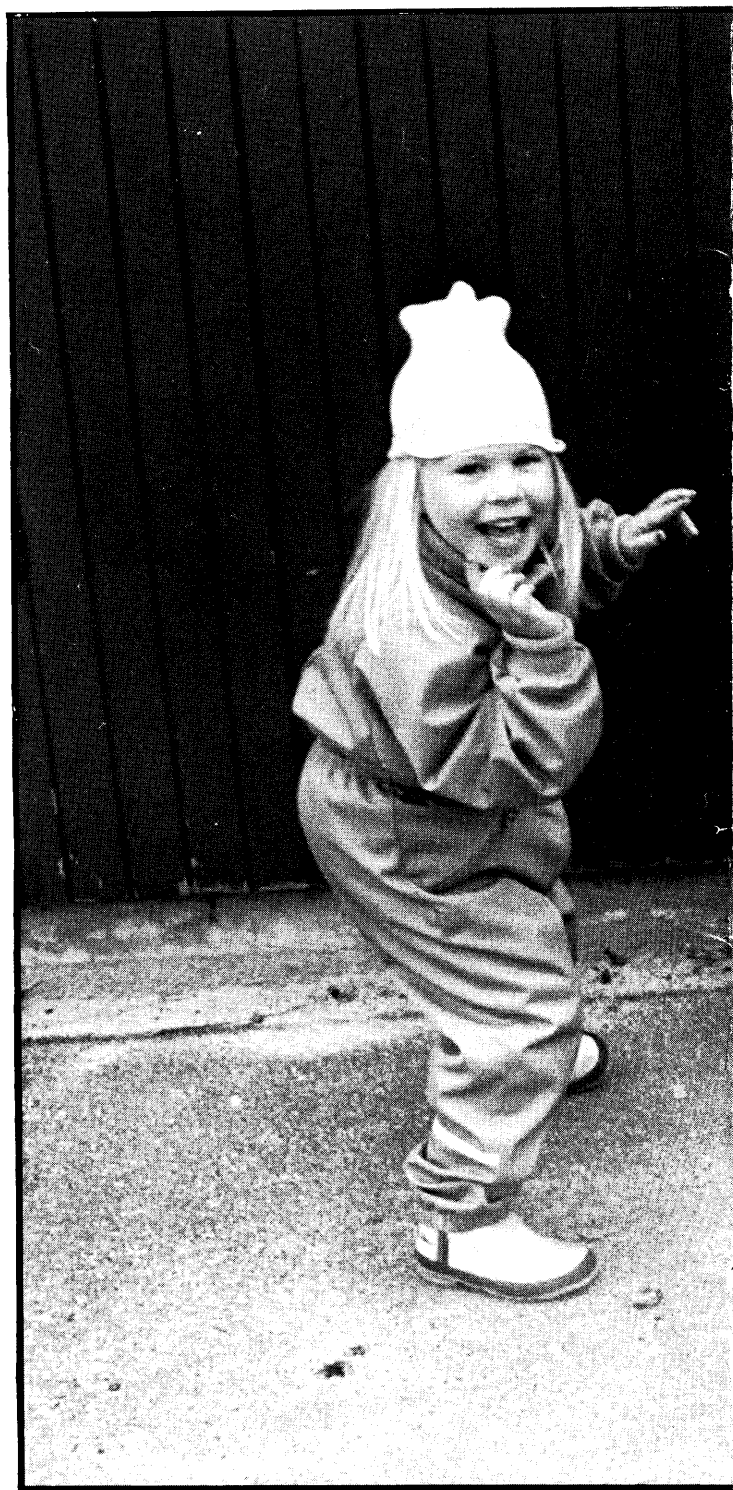
— Folk skall jobba och inte sitta i något jävla kafferum och röka (om det nu förekommer), säger finansministern, som ger 25 mer eller mindre raka besked om den offentliga sektorns framtid.

Vi har fått en arg insändare om Birgit Munkhammars artikel i förra numret och hoppas på fortsatt debatt om kvinnors skrivande. Insändaren hittar du på sidan 20.

Läs också om hur det kan gå när man klagar hos JÄMO, hur det är att leva i en kåkstad i Chile, vad som händer i Moskva i sommar, ja läs alltihop!

Och njut av Erja Lempinens vattenbilder.

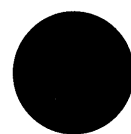
Glad sommar!

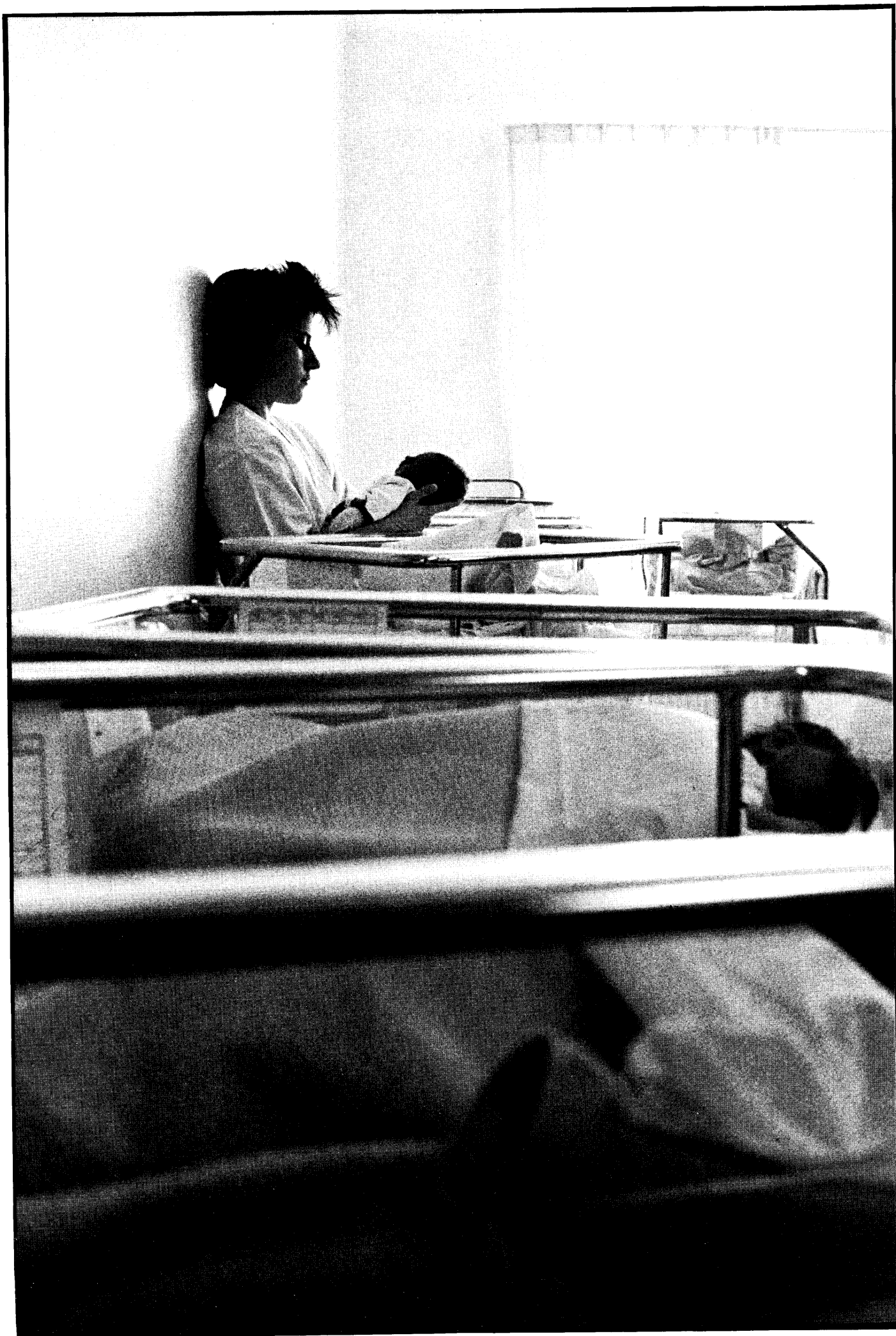

VI MÄNSKOR utges av Svenska Kvinnors Vänsterförbund. Nr 1 1987. **POSTADRESS:** Barnängsgatan 23, 116 41 Stockholm tel: 08-40 90 65. **ANSVARIG UTGIVARE:** Lotta Schüllerqvist. **REDAKTIONSSEKRETERARE:** Monica Dalin. **PRENUMERATION:** 100 kr. Stödprenumeration 125 kr. Gåvoprenumeration 85 kr. **POSTGIRO:** 90 24-1. **VI MÄNSKOR** utkommer med 6 nr/år. **REDAKTIONSKOMMITTÉ:** Monica Dalin, Eva Ekelöf, Agneta Furvik, Katarina Johansson, Susanne Johansson, Erja Lempinen, Ingela Lundholm, Lotta Schüllerqvist, Helene Thornblad. Redaktionen ansvarar endast för beställt material. **TRYCK:** Tryckeri AB Federativ, Stockholm 1987. **SÄTTNING:** ordgruppen, Stockholm. **OMSLAGSFOTO:** Erja Lempinen

FOTO: ERJA LEMPINEN

NYA TIDER PÅ

Akademiska sjukhuset är Uppsalas största arbetsplats. Det statliga sjukhuset övertogs -83 av landstinget. I ett försök att komma tillrätta med de miljonunderskott som sjukhuset drägs med i budgeten tillsattes en konsultfirma, Mc Kinsey som skulle se över verksamheten.

Kritik riktades tidigt mot att firmen saknade erfarenhet från vårdsektorn.

Det väckte också ett visst uppseende när det stod klart att genomgången skulle kosta 12,5 miljoner — mot beräknade 10. Konsultfirman kunde alltså inte hålla sin egen budget.

Samtidigt kallade man in en man från näringslivet, Ragnar Beijer — som skulle genomföra åtstramningarna. Också där blev notan dyr — en månadslön på över 40 000 kronor ville denna Alfa-Lavalexpert ha.

När Mc Kinsey lade fram slutresultatet fanns fackliga företrädare som betecknade resultaten som "ett stort ingenting".

Bland förslagen återfinns besparingar på städningen, flera förslag som de anställda lagt fram om rationaliseringsvinster i det dagliga arbetet, och att låta andra landstings- och sjukvårdsdistrikt betala mer för vården av patienter på UAS.

Arbetet på Akademiska präglas för dagen av en stor osäkerhet — bland de biträden, städerskor och undersköterskor som kommer bli de som förlorar sina fasta arbetsplatser.

Förhoppningen är att inga uppsägningar skall ske.

Vi människor har varit på "Ackis" och träffat Alice, Lille-Mor och Lena som uttrycker en oro och synpunkter som säkert är typiska för de som i dag befinner sig lägst i hierarkin.

TEXT: TINA ZETHRAEUS
BILD: INGELA LUNDHOLM

”Det blir värld som är längst ner i hierarkin som får gå.”

Alice Renberg, Lille-Mor Mattson, Lena Nässén. Tre vänner, tre arbetskamrater. Rent av ett vårdlag på avdelning 96 g på storsjukhuset Akademiska i Uppsala. Så länge har de arbetat tillsammans med nyförlösta mammor och barn att en blick, ett ögonkast räcker för att de andra skall förstå. Under åren har man byggt upp och finslipat en arbetsgemenskap och yrkesskicklighet som bygger på att var och en har sin plats och speciella hjärtesak. Ett informellt vårdlag där olikheterna kompletterar varann.

Nu hotas den arbetsgemenskapen av Mc Kinsey. En amerikansk konsultfirma som med dollartecken för ögonen och besparingar som ledstjärna på politikernas order gått igenom vården på sjukhuset. I spåren följer osäkerhet, otrygghet, splittring mellan yrkeskategorierna inför neddragningshot. På 96 g vet man inte hur besparingskraven kommer att slå. Mer än att två tjänster skall bort. Man anar vilka yrkesgrupper det gäller — dom som är lägst i den interna hierarkin.

SAMMANSVETSÅDE

Lille-Mor med sina 18 år i tjänsten, Alice med sina 15 och Lena med sina fem funderar, känner sig hotade. Slår man sönder deras spontana ”vårdlag” går lång erfarenhet tillspillo. . .

Framförallt Alice och Lille-Mor har svetsats samman under många år som

fått dem att erkänna och uppskatta varann — trots att de är väldigt olika som personer. Tillsammans blir den lite mer tystlåtna Lille-Mor, den reflekterande Alice och den utåtriktade Lena *ett arbetslag* som ständigt diskuterar, ifrågasätter för att göra vården för de nyblivna mammorna och barnen bättre.

— Just nu pratar vi om mammornas första natt. Det har kanske varit fel att erbjuda en sömntablett? Deras upplevelser av förlossningen kanske behöver bearbetas under första natten, funderar Lille-Mor.

Synen på barnen, förlossningen och på de nyförlösta med sina partners har förändrats så mycket sedan hon började för 18 år sedan att nästan inget är sig likt i jobbet.

I dag vet man mer om de nyfödda — som tidigt framstår som små personligheter. Förr var de mera ”paket”. I rent bokstavlig bemärkelse låg de i små bylten och man kunde rent av bli förargad om mammorna gläntade på emballaget och ställde till.

Lille-Mors uppgift var bland annat att gå runt och tvätta bröst.

Sen kom stora ”barntåget” med hopkopplade sängar till salen där varje barns nummer ropades upp.

Mammorna ansågs sjuka och förstföderskorna låg till sängs flera dagar efter förlossningen. Personalen tog hand såväl om deras personliga hygien som om deras barn.

I dag har Alice och Lille-Mor svårt att förstå hur man kunnat arbeta på detta sätt. De skrattar gott när de kommer ihåg vad som då framstod som god vård.

MAMMORNA FICK ”LÅNA” BARNEN

— Då fick mammorna ”låna” barnen av oss en liten stund, under amningsstunderna var fjärde timme. Nu är det vi som då och då får barnen till låns när mammorna behöver vila, sammanfattar Lille-Mor.

I dag är hennes roll som barnsköterska helt annorlunda. Mammorna betraktas ju som friska. Somliga orkar rent av efter duschen nere på förlossningen promenera upp till avdelningen med babyn på armen.

— Inte är detta påtvingat, säger Lille-Mor med övertygelse. De mår faktiskt mycket bättre nu när de vet att de ”får” känna sig friska också för den medicinska expertisen!

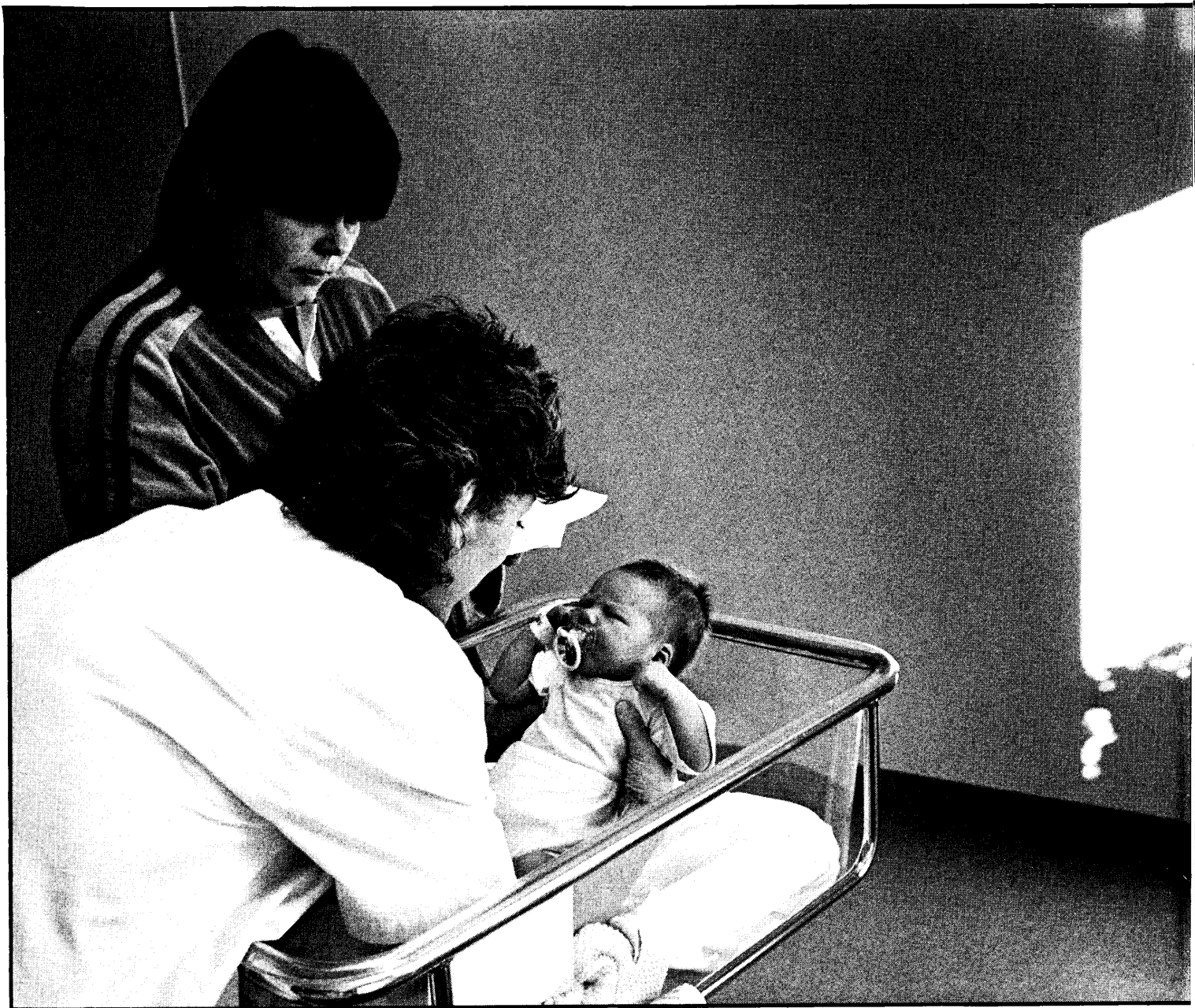
Lille-Mor och Lena arbetar nu mera mot mamman — och pappan. Det är ju de som skall vara experterna — på sitt eget barn.

— Nu resonerar vi mycket mer. Frågar om det känns bra för dem och barnet. Bestämmer inte över huvudet på mamman längre, berättar Lena som

Alice Renberg

”Den där Beijer skiter väl i om du och Lillemor tycker att jag jobbar bra.”

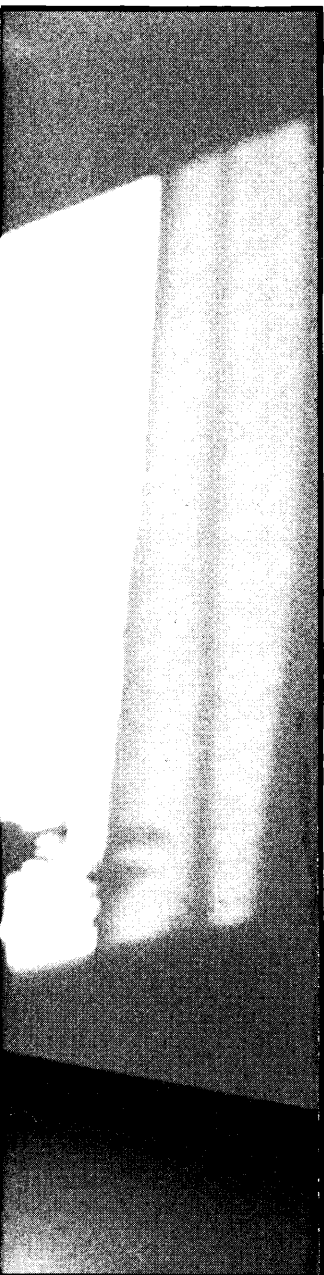
också under sina fem år på avdelningen upplevt stora förändringar i arbetssätt och synsätt.

Sammanfattningsvis kan man kanske säga att personalen fått ge upp lite av sin roll som barnexperter till förmån för en mer resonerande, stödjande ”konsult”-roll. Man skulle kanske inbilla sig att denna omställning inte varit så lätt. . .

— Det finns inte något i det gamla arbetssättet vi skulle vilja ha tillbaka! Lille-Mor, Alice och Lena är helt eniga. De gamla rutinerna lockar mest till skratt.

— Det är så mycket mer givande att arbeta i dag, intygar alla tre. Förvånande är kanske att man är ungefär samma personalstab som förr. De gamla rutinerna föreföll arbetskrävande — men egentligen är den typen av rondsystem effektiv.

Individuell vård där man ger råd åt mamman som har krångel med amningen/syskonen som kinkar eller pappan som oroas tar faktiskt mer tid. . .

Lena Nässén

— Vi har våra hjärtesaker, specialområden, berättar Lena. Själv tar hon extra hand om pappan som undrar hur han för första gången skall sköta ett barn. Lille-Mor är lyhörd för syskonens signaler och satsar på att underlätta den kontakten. Och Alices specialité — ja det är de nyförlösta mammorna. Vare sig man gått igenom en normalförlossning eller ett snitt behövs hjälp att komma på fötter, sköta magen — eller bara prata igenom sina upplevelser. Vården har genomgått en kolossal förändring. Synen på födande, på spädbarnens färdigheter, på pappans roll har genomgått så totala omvärderingar. Och impulserna till ändrat arbetssätt och synsätt har inte alltid kommit nerifrån. När man hör de tre entusiastiskt berätta blir man imponerad av förmågan och viljan till omprövning, och nytänkande.

Sjukvårdens anställda är ju inte sällan emot omställningar. Alice, Lille-Mor och Lena är medvetna om det. Förändringar som i går mött motstånd känns i dag som den enda tänkbara arbetstilen. Det gör diskussionen om framtida förändringar lite svårare att föra.

— Skälen till att ändrade rutiner ofta stöter på motstånd hos oss är säkert rädsla — rädsla att inte duga, att inte kunna ställa om sig till nya synsätt och nya arbetsrutiner, tror Alice.

Hur mycket kan och vill mammorna ta över? I diskussionerna nu försöker man finna tänkbara sätt att minska personalen. För två tjänster måste bort och rimligen innebär det mindre service åt de som ligger inne.

Senaste nytt är att mammorna själva skall tempa och väga sina barn. Kanske går det bra.

— Det går nog med lite träning. Vi vill vara positiva, vi måste ju kunna tänka oss förändringar, säger Lille-Mor med tillkämpad glättighet.

Det ingen i dag vet är var gränsen går där god omvårdnad blir otrevlig miljö. Går den vid ytterligare en tjänsts nedskärning — eller vid två?

VILKEN "ONÖDIG" SERVICE?

— I dag bedriver vi ingen lyxvård. Dom säger vi skall dra ner på "onödig" service — ja tacka för det, säger Lena argt.

Hon misstänker, och får stöd från Lille-Mor och Alice att beslutsfattarnas, "gubbarnas" bild av BB vården baserar sig på dunkla minnen av då deras fruar låg inne för tjugo år sedan, välsnörda och pappa kikade genom glasrutan på lille arvingen. Vet dom verkligen hur det ser ut i en BB korridor i dag där mammorna bäddar, sköter sina barn, tar sig till matsalen för egen maskin och ger så många handtag personalen tycker man kan begära?

"Vi vill vara positiva, vi måste ju kunna tänka oss förändringar"

— Jag vet inte riktigt vilken "onödig" service jag skall dra ner på, suckar Lena. Har dom varit med förr kanske man kan gå lite snabbare över bytet och badet — eller säga att de kan fråga om de behöver hjälp? Men någonstans går en gräns där jag känner att jag måste finnas till hands i början. Det får inte bli så att det bara är de som högljutt ber om hjälp som man hinner hjälpa. Utan man måste få vara lyhörd för oron, för frågorna och depressionen som ofta kommer!

KVINNOSAMVARO- NATTLIGA SAMTAL

Men det är klart. Försämrar vården riktigt så kanske tidig hemgång blir genomförd som tvång och regel — och se där vilken besparingspotential! I dag får mammorna själva avgöra när de känner sig färdiga att åka. Även om man på sista tiden fått uppmana några att åka för att sängarna inte räckte till! Men hur länge förblir det så?

— De flesta vill stanna några dagar. Man vill känna att amningen fungerar och att magen sköter sig innan man åker, tror Lena.

Nu finns det rapporter som tyder på att många mår bra, ja faktiskt bättre av att komma hem tidigt. Amningen störs inte av avdelningsrutiner, syskonen får tidigare kontakt och mamma blir inte borta så länge. Dom anställda på 96 g är medvetna om detta:

— Det är lite av konflikt för oss, medger Alice frankt. Även om vi gör allt vi kan för att komma bort från institutionsvård vet vi att många blir passiva i sjukhusmiljön.

Man sätter ändå ett litet frågetecken för resultaten. Är de giltiga för alla? Eller är det helt enkelt så att de eldsjälarna som gått hem tidigt har varit fast beslutna i förväg, haft god fysik och fungerande män hemma?

Skall man "lista" det som talar för sjukhuset och vården där, ja då blir det tryggheten. Tillgången till "expertis", någon att rådgöra med då en fråga om babyn dykt upp under natten i ens huvud. Den speciella kvinnoamvaro och erfarenhetsutbyte som man inte har utanför BB: de nattliga samtalen, samhörigheten, den gemensamma upplevelsen. Det klasslösa umgänget, där alla är likställda i smaklösa sjukhusrockar med värkande stjärtar och hasande gång.

PÅ SIKT FÖRSVINNER BITRÄDENA

— För de flesta är det unika upplevelser, dygn de aldrig glömmer. Det berättar de ofta för oss när de åker — eller återvänder hit för nästa barn, säger Lille-Mor och Lena.

Lille-Mor och Lena är specialutbildade — egentligen för att arbeta med friska barn. Deras arbetsplats är BB. Vid en nedskärning som drabbar barnsköterskorna skulle i alla fall Lille-Mor stå sig slätt. Lena kan också arbeta med sjuka barn. Men Alice sitter illa till. På sikt skall ju biträdena försvinna — i morgondagens sjukvård behövs de inte.

— Avdelning 96 g ÅR Alice, försöker Lena.

— Så kan man väl inte resonera. Den där Beijer skiter väl i om du och Lille-Mor tycker jag jobbar bra, tillrättavisar Alice. Som alltid blir hon besvårad eller nästan generad när frågan om biträdena kommer på tal.

— Jag vet att jag behövs — jag vet ju vilka arbetsuppgifter jag utför som inte bara kan läggas över på någon annan yrkesgrupp. Men det är inte min sak att motivera att biträden behövs. Schemaläggarna, vårdplanerarna — det är deras förbaskade skyldighet att veta vad vi gör och kunna slåss för oss.

Det är möjligt att "den där Beijer" som Alice säger om sjukhusdirektören faktiskt inte riktigt upplever skillnaden i om en nyförlöst mamma får hjälp med ett lavemang eller ej innan hon går hem — av Alice. Mamman själv gör det säkert.

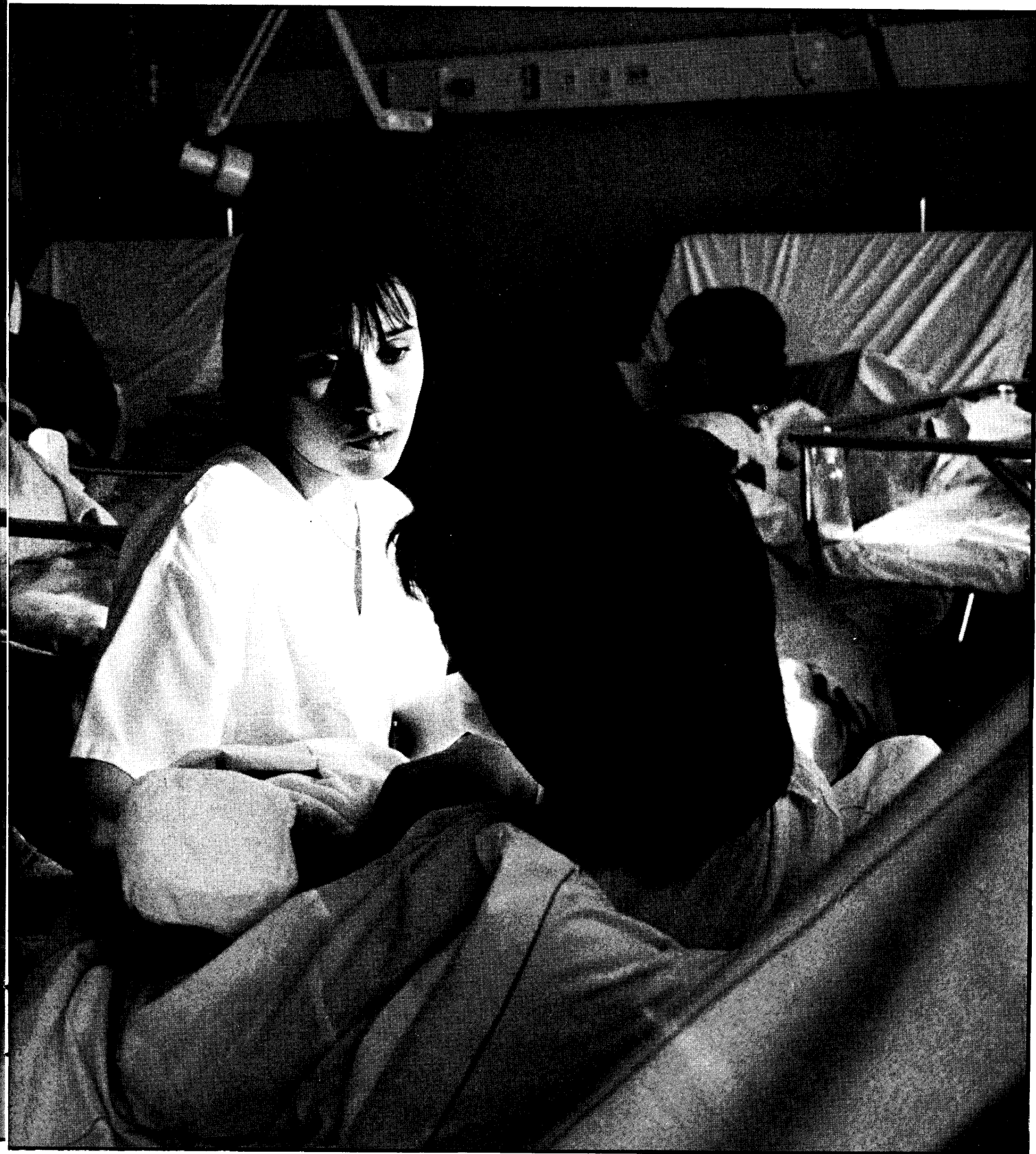
— Jag har ju som poolanställd fått rycka in för biträdena. Men jag kan aldrig få Alices yrkeskunnande hur man på bästa sätt får upp en nysnittad patient, vittnar Lena.

ETT SLAG I ANSIKTET

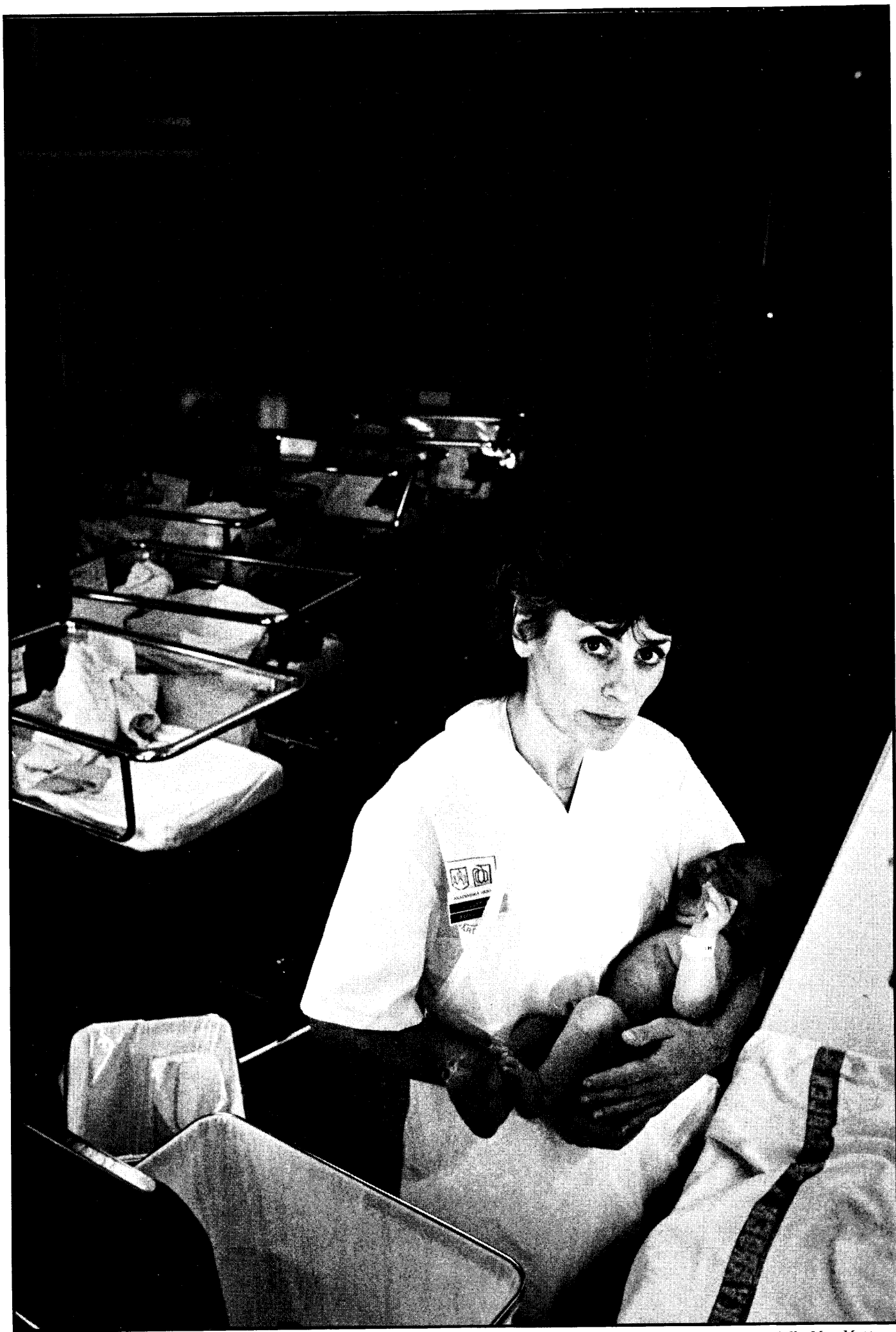
De tre känner sig vanmäktiga. När de berättar avdelningens historia från det den var gamla 33:an handlar det om brist på arbetsro. Hela tiden en förändrad vård, ändrade rutiner som tar tid att anpassa sig till även om man välkomnar det nya synsättet.

Sen förberedelserna inför flytten till det nya huset — där allt skulle bli så bra.

”Det får inte bli så att det bara är dom som högljutt ber om hjälp som man hinner med.”

Lille-Mor Mattsson

Det talades till och med om förstärkningar. . . .

Som ett slag i ansiktet kom beskedet om neddragningar med de två tjänsterna.

— Vi får besked om budgeten i MBL förhandlingarna. Men hur skulle vi kunna tränga in i frågan om pengarna verkligen läggs på rätt ställe? säger Alice, mot vanan lite uppgiven.

MAN TIGER OM NEDDRAGNINGARNA

Vem skall man anklaga — och rikta sin vrede mot? Inte ens där har dom en klar syndabock. Det är ju inte avdelningens fel. Inte heller vill klinikchefen skära ner. Egentligen skulle väl inte sjukhusledningen vilja det — om man inte ålagts ett sparkrav från landstingets politiskt valda ledning. Och dom är det ju medborgarna som röstat dit, dvs Alice, Lille-Mor, Lena och vi andra. . . .

I praktiken kan man alltså säga att Alice avskedar sig själv.

De orkar inte riktigt skilja på politiker av olika partifärg, eller tränga bakom sjukhusledningen prioriteringar. Inte just nu när de själva känner sig drabbade. . . .

Alice är lite förvånad över den tystnad som råder. Över den brist på protester som tillåter vårdplanerna att nagga standarden på Akademiska i kanten. Hur kunde hotet om neddragningar på Samariterhemmet i samma stad blåsa upp en enig proteststorm bland patienter, läkare, sköterskor och alla övriga anställda?

— Här tiger man så länge inte den egna gruppen drabbas av nedskärningar tror Alice.

Besparingarna drabbar heller inte sköterskorna som regel, barnmorskorna eller läkarna som ju varit med i Mc Kinsey arbetet som den mest tongivande gruppen. Nej det är städerna, biträdena och undersköterskorna som tar smällen — och vem står upp för dem.?

— Jag har funderat över om vi inte hamnat i bakvatten i konkurrensen klinikerna emellan, säger Alice. Våra mammor och barn är helt enkelt för friska. Det går inte att göra intressant forskning på dom, och därför har vi inte samma tyngd som andra kliniker.

EN PRINCIP ATT SLÅSS FÖR

Även om inte alla tre är politiskt intresserade är det i alla fall en sak de är eniga om. Den svenska sjukvårdens huvudprincip. Samma vård åt alla oavsett plånbok.

— Dagligen tänker man på det. När något barn blir sjukt eller visar sig ha medfödda fel. Då sätts bästa tänkbara vård och alla resurser in åt den drabba-

de familjen. Det är inte frågan om vad de kan betala, säger Lille-Mor med instämmande från de andra.

Den principen är viktig att slåss för, tycker dom. Sen kan det där med de egna arbetsvillkoren komma lite efter. Kanske är det tankesättet en förklaring till att lönerna fortfarande släper efter så långt i denna kvinnliga låglönebransch?

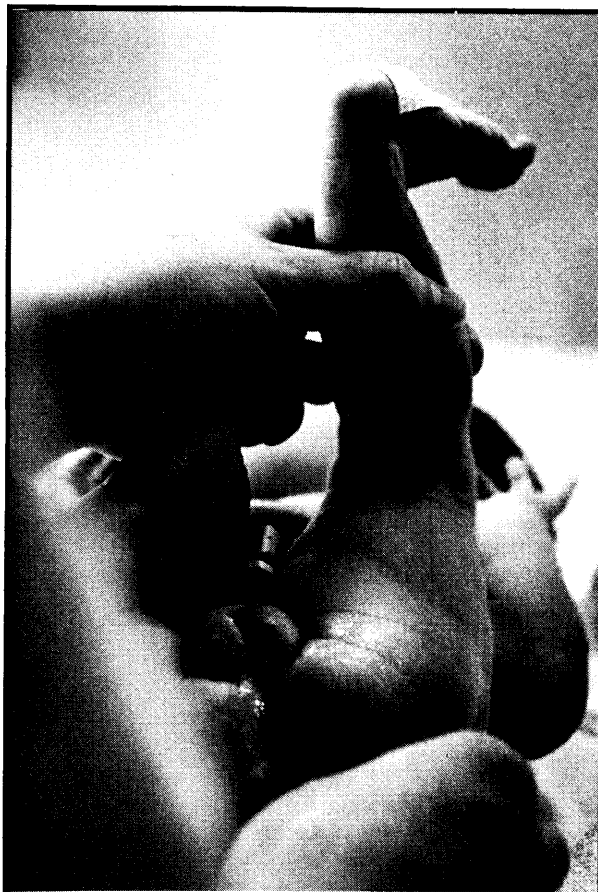
— På fackmötena när vi tar upp problem är det nästan alltid arbetstiden kvälls- och helgjobben som kommer upp oftare än lönen, bekräftar Alice.

Just nu kanske arbetsvillkoren och förbättringar kommit i skymundan inför hotet om neddragning. Det värsta är ju att ingen i dag kan säga var gränsen för god vård går på 96 g. Går den vid Alice eller Lena? Hur många neddragningar i "servicenivån" kan man göra innan situationen försämras så man inte vill kalla det bra vård? Hur länge kan personal stressas och drivas — och ändå göra ett engagerat jobb? Ingen har svar på de frågorna — i dag.

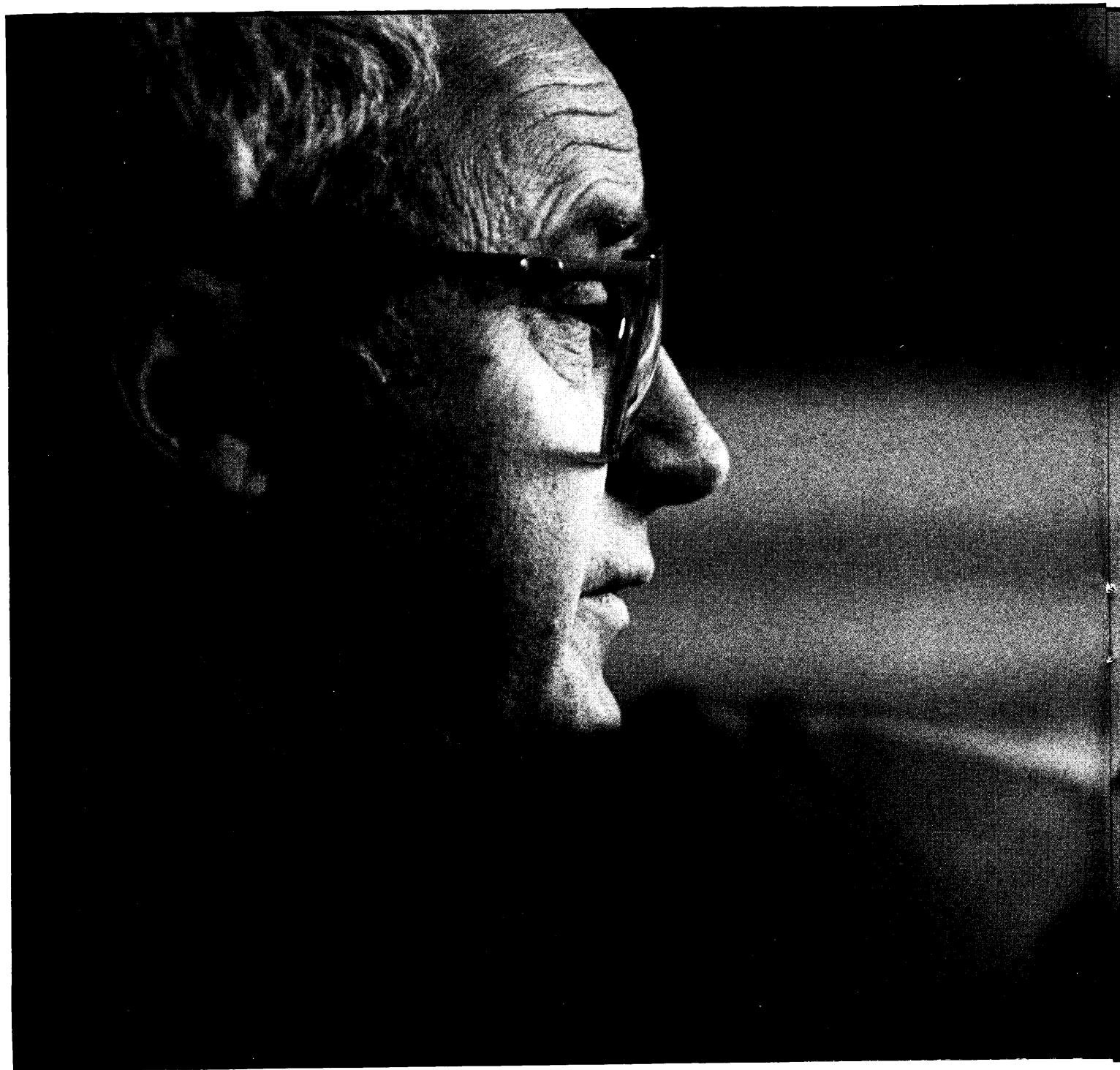
Den svarta humorn frodas bland de anställda. Landstingets egna deviser om god vård och kampanjen för omtanke i vården med mumintrollet som symbol har använts som ammunition mot makt-havarna.

Mumintrollen har av folkhumorn omvandlats till hemska hemuler. Motot "Omtanke och effektivitet" har omtolkats till "Misstanke och destruktivitet". □

”Våra mammor
och barn är
alldeles för
friska. Dom är
inte intressanta
för forskningen.”

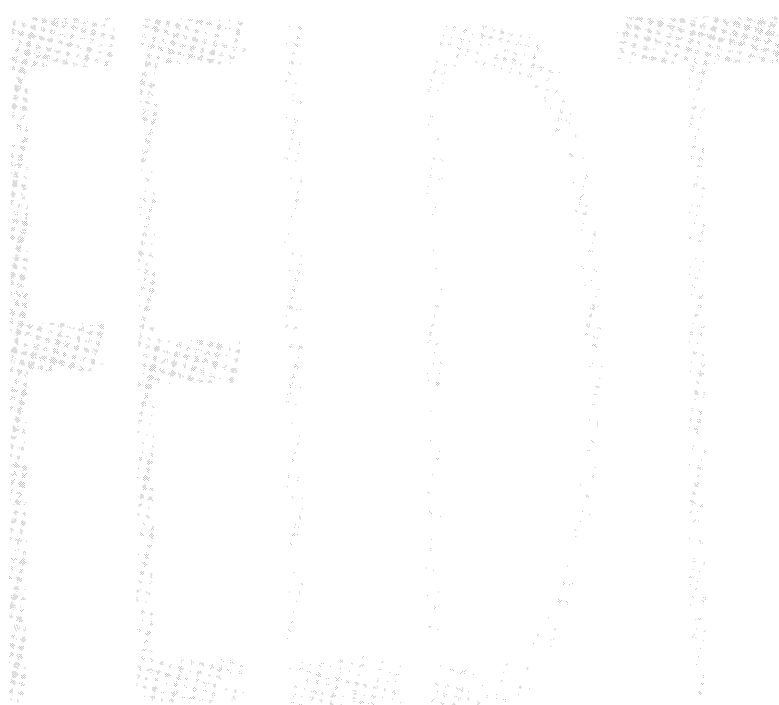
25 RAKA

BESKED FRÅN

FOTO: INGELA LUNDHOLM

Det dumaste man kan göra om man försvarar den offentliga sektorn är att underkänna kravet på effektivitet.

Det tycker Kjell-Olof Feldt, Sveriges finansminister.

För när skattetrycket har nått sin övre gräns, men kravet på omsorger och höjda löner fortsätter att öka — då finns det bara en väg ut, menar han. Det är att få ut mera av de 400 miljarder kronor som den offentliga sektorn årligen omsätter. Och därmed också få ut mera av de anställda på den arbetsmarknad där drygt hälften av Sveriges arbetande kvinnor har sin sysselsättning.

De offentliganställda måste bli produktivare och mer flexibla i sitt arbete.

Den offentliga servicen och omsorgen måste bli effektivare.

Och de offentliganställda med kortare utbildning bör stå tillbaka med sina lönekrav för att till exempel sjuksköterskor ska kunna få de påslag finansministern tycker att de förtjänar.

Det var några av de svar Kjell-Olof Feldt gav på Vi Mänskors frågor.

Vi Mänskor: Den offentliga sektorn är till stor del kvinnornas arbetsmarknad, men också vår trygghet och vår förutsättning för att kunna arbeta. Finns det anledning för oss att vara oroad inför framtiden?

Kjell-Olof Feldt: Nej, det tycker jag inte. Den offentliga sektorn kommer inte att växa i samma utsträckning som tidigare när det gäller antalet sysselsatta. Det kan den inte göra. Men den kommer att fortsätta att öka, vad det gäller omfånget. I alla fall så långt vi kan se, ungefär in i mitten av nittio-talet. Och den kommer — i alla fall så länge vi har något att säga till om — att finnas kvar.

VM: Det finns en oro i dag att socialdemokraterna börjar omvärdera den offentliga sektorn och se den alltmer med borgerliga ögon.

Feldt: Kan du ge några konkreta exempel?

VM: Dagisdebatten har börjat innehålla allt större krav på ekonomisk effektivitet. Ett annat exempel är förslaget att barn ska börja skolan vid sex års ålder. Ett förslag som vi uppfattar som ett försök att spara pengar.

Feldt: Det finns två orsaker till det förslaget, som togs upp av Lennart Bodström. Han menade — och jag delar hans uppfattning — att det i första hand skulle vara bra för barnen att komma in i skolliknande förhållanden tidigare än vad man gör idag.

— Men vi sparar inga pengar i skolan, tvärtom blir det ju dyrare med ytterligare en årsklass.

— Den andra orsaken till förslaget är att vi kommer att ha kanske 10 000 lärare utan jobb om tio år och de lärarna kan vi ju sysselsätta bättre än att ha dem arbetslösa.

— Meningarna om det här förslaget är ju delade, inte minst inom partiet, men det är definitivt ingen ideologisk fråga.

VM: Inte en ideologisk fråga säger du, vad är det för en fråga då?

Feldt: Det är en praktisk fråga!

VM: Det är stor skillnad att ha sin sexåring på dagis jämfört med att ha en sexåring som går i skolan.

Feldt: Jojo, men frågan är faktiskt vilket som är bäst för barnen. Inte vad som är bäst för dig eller andra förvärvsarbetsande kvinnor.

VM: När du presenterade senaste budgeten sa du att den offentliga sektorn måste bli effektivare. Vad menar du med det?

Feldt: Med effektivitet menar jag goda prestationer: bra vård, bra utbildning, bra service. Samt att vi i stort sett måste klara det med de pengar som finns, därför att svenska folket inte ställer upp på högre skatter. Jag har inte träffat någon som säger att man är beredd att sänka sin levnadsstandard för att betala mer i skatt.

— Vi måste alltså klara kraven med de pengar vi har. Den offentliga sektorn omsätter i dag nästan 400 miljarder kronor. (Jämnt utslaget på Sveriges 8 miljoner invånare blir det 50 000 kronor per person och år. Vår anm.)

— För de pengarna borde vi kunna få en hel del, vård, utbildning och omsorg. Pengarna måste helt enkelt användas så att de ger bästa möjliga utbyte, vi kan inte slösa bort dem.

— Att de som jobbar i offentliga sektorn inte skulle kunna uträtta mera med bättre utrustning, bättre planering och bättre arbetsorganisation — det vägrar jag att tro. Vi har sett många exempler på att det går att rationalisera.

”När folk
kommer hit
ska de jobba,
de ska inte
sitta i något
jävla kafferum
och röka.
Om sådant
förekommer
ska det bort.”

VM: Kan du ge några sådana exempel?

Feldt: Jaaa, vi har t ex gjort stora omstuvningar inom skatteförvaltningen och fått ut mera arbete. Vi har gjort det inom försäkringskassorna, där antalet anställda under lång tid växte något fruktansvärt. De skars ner ganska kraftigt och det gick att göra eftersom man inte hade utnyttjat arbetstiden tillräckligt effektivt.

— Det får man göra i alla verksamheter, även i det här huset (Feldt gör en svepande gest i sitt rum i finansdepartementet). När folk kommer hit ska de jobba, de ska inte sitta i något jävla kafferum och röka. Vad jag menar är att om sådant förekommer i den offentliga sektorn, så ska det bort!

— Jag har själv barn som jobbat inom sjukvården. Och det barnet hade en del intressanta interiörer att lämna om hur mycket spiltid som faktiskt finns på ett sjukhus.

— Det behöver inte bero på att personalen är lat, utan på att man har organiserat arbetet så att långa tider har man ingenting att göra. Och sedan, vid andra tidpunkter, är det oerhört mycket att göra, och alla sliter så att de blir blå.

— Den gamla bilden av den offentliga sektorn var kommunalarbetaren som lutade sig mot spaden. Om det fortfarande är den bilden som dominerar, ja då kommer alltid de krafter som kräver att man skär bort och privatiserar att vinna terräng.

— Om man försvarar den offentliga sektorns berättigande så är det dumaste man kan göra att underkänna kravet på effektivitet, för folk är inte beredda att betala för ineffektivitet.

— Om vi vill fortsätta att skattefinansiera den offentliga sektorn — istället för vinstkrav och högre avgifter — då måste vi också ställa upp på en rationell hantering.

VM: Men hur ska man någonsin kunna mäta produktivitet när det handlar om vård av barn, gamla och sjuka?

Feldt: I vissa fall är det ganska enkelt. Det går att ta reda på hur många ärenden man expedierar eller hur många timmar folk ägnar åt vissa saker.

— I andra fall är det svårare. Det finns fall där vi aldrig kan komma fram till ett mått som vi kan beskriva i kronor eller med en siffra. Men det betyder inte att man ska ge upp eller inte kan diskutera en effektivisering.

VM: I ett ideologiskt perspektiv, hur mycket av budgeten anser du får gå till den offentliga sektorn för att det ska råda ett bra förhållande i landet?

Feldt: Det kan ju inte vara en ideologisk fråga i sig. Det ideologiska i frågan måste i så fall formuleras så här:

Vi ska ha en sjukvård som är bra och tillgänglig för alla, som ingen stängs ute ifrån.

Vi ska ha en utbildning av unga människor som är bra och som ingen stängs ute ifrån.

Vi ska ha en omsorg om barn som är bra, och som alla barn och föräldrar som behöver eller vill ha den omsorgen, ska få den.

— Det är den ideologiska formuleringen av kraven.

Sedan är jobbet att se till att de pengar som folk är beredda att avstå från — det vill säga betala i skatt — används så att de här målen uppnås.

— Så är alltså läget. Men rent ideologiskt finns det ingen tvekan om vart vi vill nå.

VM: De tre mål du just nämnde är ju inte alls uppnådda i dag. Alla har inte till-

gång till en sjukvård precis när de behöver den, jag tänker t ex på operationsköer. Alla föräldrar som behöver har inte dagisplats åt sina barn, och så vidare, och så vidare. Du säger att det inte går att höja skattetrycket. Men hur är du beredd att omfördela pengarna inom de ramar som gäller för den offentliga sektorn idag? Den offentliga sektorn är ju inte bara omsorg om barn och gamla, den omfattar exempelvis även försvaret. Finns det inte möjlighet att prioritera om?

Feldt: Vad det gäller försvaret har vi ett beslut om hur mycket pengar vi ska ge de närmaste fem åren, och jag kan inte påverka det beslutet.

VM: Så där har ni gjort er prioritering redan?

Feldt: Vi gav sex miljarder mer under fem år, det är en miljard per år. Det vi satsar på sjukvård i Sverige är ungefär hundra miljarder. Sjukvården får fyra gånger så mycket som försvaret varje år.

VM: Vi känner ju igen det som du kallar de ideologiska målen, även om de låter lite svepande. Men vi sitter ju här därför att vi har misstanken om att det finns ett annat mål längre fram. Kan du konkretisera dig vad det gäller t.ex. omsorgsfrågorna?

Feldt: Om vi tar de mål vi ställt upp för barnomsorgen så är vår strävan att föräldraförsäkringen ska byggas ut till arton månader, vilket betyder att någon förälder ska finnas hemma tills barnet är ettochetthaltvårt år, med nittio procent av inkomsten i föräldrapenning.

— Varje månad vi utökar föräldraförsäkringen med kostar 600 miljoner.

— Sexhundra miljoner är inget man direkt snyter ur näsan. Särskilt inte när vi samtidigt har kravet på oss att snabbt bygga ut barnomsorgen, vilket kostar ungefär lika mycket per år.

Feldt: Jag tror ni är på alldeles fel spår om ni vill göra viljan att satsa på den offentliga sektorn till en ideologisk fråga. Frågan är i stället vilken förmåga vi har att övertyga svenska folket om att de ska avstå från sina videoapparater, avstå från att byta bil med jämnanrum och inskränka på kläderna för att få en bättre sjukvård.

— Det är där det sitter.

VM: Men vem eller vad är då boven i dramat, beror allt på den stora privata konsumtionen, på videoapparaterna?

Feldt: Boven i dramat? Det är inte videoapparaterna, det är demokratin! (Skratt, skratt)

— Att folk faktiskt vill bestämma över sina pengar, och inte överlåta dem till stat och kommun i samma utsträckning som de gjorde tidigare!

— Jag menar, socialdemokratins stora insats, det var att öka skatteandelen från tjugofem till femtio procent. För det

byggde vi den offentliga sektorn. Nu är det slut med det.

VM: Slut med det?

Feldt: Ja, vi kan inte hålla på och göra det längre. (Feldt ber fotografen lägga ner kameran, för han vill lägga in en snusprilla.)

VM: Anser du att vi har något att lära av den privata sektorn?

Feldt: Ja, vi har ju mängder av privata daghem som bedrivs ideellt, som föräldrakoooperativ. Visst kan man lära sig något av dem. De har nöjt sig med lite lägre standard. De köper inte allting nytt till exempel. De släpar dit begagnade lek-

~~~~~

”Mitt barn
hade en del
intressanta
interiorer
att lämna om
hur mycket
spilltid som
faktiskt finns
på ett sjukhus.”

saker, liksom det är hemma — att man ärver äldre syskons leksaker.

— I Norge till exempel, där kan barn och personal använda samma dusch, det går inte i Sverige. I Norge sitter barn och personal på samma dass, det går inte i Sverige.

— Ett annat exempel är resursuppgången i folk tandvården, jämsides med den privata tandvården. Man har jämfört exakt samma behandlingar, där folk tandvården är dyrare för att de har en så stel organisation.

— På en privat tandläkarklinik — där kan folk byta jobb med varandra! Tjejen som sitter i växeln kan rycka in och plocka ut röntgenplåtar! Och sköterskan

kan göra någonting annat, när inte hon är upptagen.

— Men i folk tandvården, där är det en given uppdelning av arbetsuppgifterna, som gör den typen av arbetsfördelning mycket svårare.

VM: Du menar alltså att den privata sektorn har en flexibilitet som den offentliga sektorn skulle kunna lära sig?

Feldt: Ja, ibland kan en privat organisation ha en flexibilitet, de har inte så stela befattningsdefinitioner och lönegrader som vi har i den offentliga sektorn.

VM: Och det är önskvärt att denna flexibilitet fortplantar sig till den offentliga sektorn?

Feldt: Ja, det kan ju inte vara skadligt för någon! Vi talar ju om ”job rotation” som någonting bra också.

— Däremot, om du till exempel tar idéen med City-Akuten, har den givit en annan lärdom. Där sorterar de patienterna så att de bara tar de lönsamma fallen. De tar inte emot knarkarna och alkoholisterna, benbrotten och härtinfarkterna. Dem skickar de i väg till landstinget. Då är det klart att det går vidare.

— Men det här med att sortera köer gav landstingen en tankeställare.

— Det visar ju att, när det yttre trycket finns, så fungerar det bättre. Jag menar, jag har ju själv suttit där — man kunde kallas in till klockan nio på morgonen och komma in klockan två. Det var ett oerhört slöseri med tid också för de stackars patienterna! Så visst händer det saker när man ser på hur de hanterar kundservice inom den privata sektorn. Där kan den offentliga sidan lära sig någonting.

— Jag hoppas att det kommer att hända saker inom det offentliga som innebär utveckling och förbättring, genom att höja kvalitén.

VM: Lönerna inom den offentliga sektorn är ju låga, jämfört med den privata sidan.

Feldt: Det håller jag inte med om. Inte om man jämför med samma arbetsuppgifter.

VM: Men du talar ju själv om hur svårt det är för den offentliga sektorn att hänga med i den privata löneutvecklingen!?

Feldt: Den offentliga sektorn betalar väldigt bra till människor med lite utbildning, men dåligt till människor med mycket utbildning. Vi har jämförelsevis låga löner för t ex vissa typer av jurister, tekniker, datafolk. Men kontorspersonal och vaktmästare har bra löner i förhållande till den privata sektorn. In-

”I Norge kan barn och personal använda samma dusch, det går inte i Sverige. I Norge sitter barn och personal på samma dass, det går inte i Sverige.”

dustriarbetare lämnar ju industrin för att bli skolvaktmästare! Det är bättre betalt, det är längre semestrar, bättre sjukförmåner.

VM: Nu talar du om undantagen — folk som går från den privata sektorn till den offentliga.

Feldt: Nej, det är regel, det är *regel!* Det är det stora problemet. Gå till vilken kommun som helst där de har problem att få folk till industrin. De kan utanonsa en enda plats i den offentliga verksamheten, och då får de flera hundra sökande! Därför att arbetsvillkoren är bättre om man lägger ihop alltihop!

— Ta bara det här med städning. Jag

tycker att statliga lokalvårdare är väl värda sin lön, det är bara det att de har elva kronor mer i timmen än de som jobbar på precis samma sätt i ett privat städ-bolag. Det är klart att de offentliga myndigheterna då börjar fundera, när de har ont om pengar. Bara här i Stockholms län skulle kostnaderna minska två miljoner om året!

— Så löneprofilen har blivit fel, därför att vi har försökt utjämna lönerna. Medan den privata sidan gjort tvärtom, de har ökat löneskillnaderna.

VM: Men när jag tog upp lönerna syftade jag varken på skolvaktmästare eller hyfsat betalda städerskor, utan tänkte mera på de riktigt stora grupperna: sjuk-

vårdsbiträden, undersköterskor, fritidsledare, barnskötare.

Feldt: Jag tycker att på en punkt är det alldeles uppenbart att den offentliga sektorn betalar för lite. Och det har vi gjort klart, vi tycker att sjuksköterskorna har för dåligt betalt, med den utbildning de har och de studieskulder de har skaffat. — Vi vet ju att det t ex i Stockholm är svårt att rekrytera folk till sjukvården, kanske ändå inte så mycket beroende på lönen, som på arbetstiderna.

VM: Men allt det här gör ju att folk drar sig för den offentliga sektorn. I Stockholm stannar folk t ex i snitt fem år inom förvaltningen, sedan försvinner de till andra jobb. Hur ska ni bära er åt för att behålla och rekrytera folk, om den

FOTO INGELA LUNDHOLM

offentliga sektorn nu ska förbli så stor som den är?

Feldt: Ja, du. Men om vi höjer lönerna för förskolepedagoger, så måste vi också höja för skolvaktmästarna, för att återvända till dem. Vad jag menar är att det statliga lönesystemet är så oerhört stelt, så om vi ska höja för alla blir det oerhört dyrt.

— Den privata sektorn kan manövrera mera. Är lönerna för dåliga i en viss grupp, så kan man höja bara för dem. Men hos oss åker alla med — från pastorsadjunkter till kommunalarbetare.

VM: Så det finns ett behov av marknadsanpassning?

Feldt: Ja, vi menar nog att vi måste börja

ta mer hänsyn till vad motsvarande grupper i den privata sektorn tjänar. Vi kan inte längre leva som om vi hade två helt separata arbetsmarknader, för det

”Dom svälter ju
inte ihjäl — ännu.”

har vi inte. Folk vandrar från den ena till den andra.

VM: Det betyder också att de som i dag

betraktar sig som lågavlönade i den offentliga sektorn, de får vänta lite?

Feldt: Betrakta sig som lågavlönad, det kan ju alla göra, jag vet inte vilka du menar med den definitionen.

VM: Till exempel de grupper du nämnde som har bättre betalt i den offentliga sektorn, än i den privata. Städerna och skolvaktmästaren — de får alltså hålla igen, så att andra grupper får mer?

Feldt: Ja, så länge den privata sektorn inte kan betala mer.

— Och de svälter ju inte ihjäl — ännu. □

PIA AXELSSON
AGNETA FURVIK

Jämför inte kvinnors och mäns skrivande!

Är det något som kan göra en penna trubbig är det uppmaningen att börja om från början. . .

A propos Birgit Munkhammars synpunkter på de 80 novellerna, som kvinnor skickade in till Vi Mänskors tävling — ett glädjande stort antal!

Att bekänna räcker inte! skriver Birgit Munkhammar och ställer kravet på kvinnorna att skriva om något annat, på ett annorlunda sätt — för vilken gång i ordningen i historien? Hur ofta har männen/lektörerna krävt detta av kvinnor, om de över huvud taget brytt sig. Nu upprepas det, denna gång av en kvinna.

BM begår i Vi Mänkor 5/6 -86 en gemensam kritik av de inskickade bidragen. Var och en hade säkert inte väntat sig personliga svar — men hur många av de bidragande kvinnorna tror sig inte apostroferade i meningen "Där förmågan fattas. . ." och förlamas och tänker åter: "Jag duger inte till något", och lägger av. De glömmar bort att det är BM som subjektivt anser att förmågan saknas — det är farligt med svepande omdömen.

BM citerar Georg Brandes i brev till Victoria Benedictsson; han saknar hos henne den fina inre musiken och "Gjen-skinnet av Lykke eller af Elskov". Själv låter han varje rad han skriver bada i ljus eller musik. Victoria Benedictsson svarar: "Sol, säger ni, hvar skulle jag ta den ifrån?"

Vad är BM missnöjd med? Det skrivna är ett naket uttryck för en mänsklig vädjan av små dimensioner, där finns en rädsla för att uppföra sig illa, man längtar och ber om ursäkt eller blir galghumoristisk. Men kvinnor är olyckliga, rädda, anspråksfulla och anspråkslösa, de sörjer, de skäms — då är det svårt att skriva som om de inte var —

BM vill av kvinnorna ha "Mera mod att tala sanning, mera djärvhet, skönhet, hemskhet. . ." — Hade kvinnor haft mod, djärvhet etc hade det säkerligen återspeglats i deras skrivande. Visst kan man kräva mer självkänsla hos kvinnor; som Victoria Benedictsson undrar: var skulle de få den ifrån?

Simone de Beauvoir menar att kvinnor går omkring och på ett idiotiskt sätt förväntar sig att bli lyckliga, som om detta skulle vara livets mening. Visst kan den synpunkten vara till hjälp i vissa situationer, men är det egentligen inte ytterligare en Jante-sats? Skrivandet är makt och rör makt", fortsätter BM. Tydligare än så kan det inte sägas. De som har makt skriver och det påverkar skrivandet.

Får kvinnor inte formulera vanmakten som de erfar den, lär de sig inte att bemöta och bekämpa den. När förlagen på 70-talet såg att kvinnokampen kunde bli vinstgivande gavs en rad kvinnorböcker ut, av och om och för kvinnor. Äntligen kunde kvinnorna läsa om sig själva,

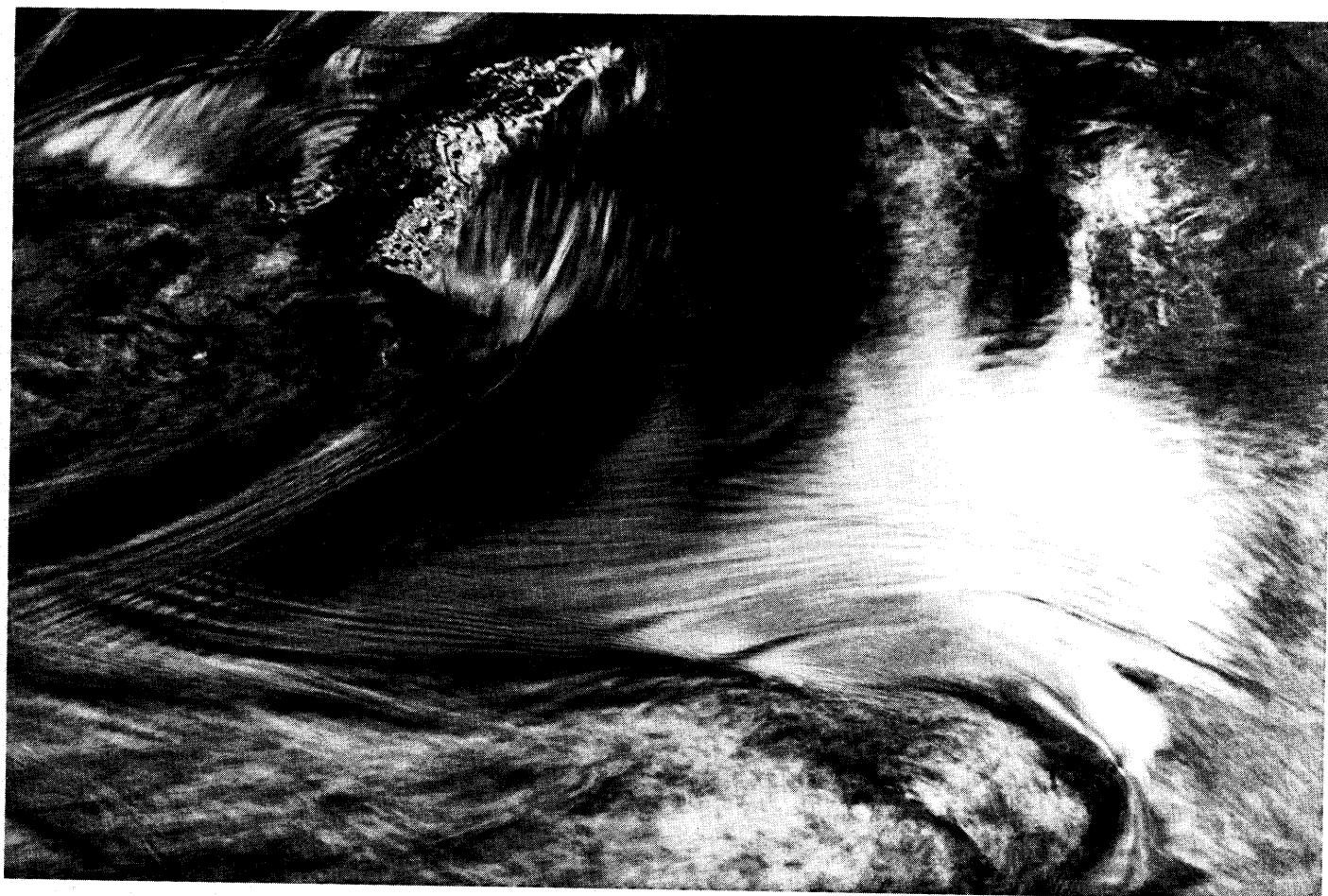
många andades ut, fick nytt liv, såg att problemen var politiska och allmänna. Sedermera fick dessa böcker stämpeln "bekännelselitteratur" — ett nedsättande omdöme, och litterära var de nog inte heller, tyckte tyckarna. Medan männen sekler igenom skrivit, övat sig i och uppmuntrats att skriva bekännelselitteratur, egen och andras! Nu, på 80-talet, deklarerar förlagen att "kvinnoköret" är slut, trots att många kvinnor helst läser böcker skrivna av kvinnor, och kvinnor läser mest.

Man ska inte, man kan inte jämföra kvinnors och mäns skrivande. Visst kan man genom att skriva få och känna makt, men ge kvinnorna en chans. De har mycket att ta igen. Och de måste få börja där de står och inte tillrättavisas, tillbakavisas: börja från början. . .

Jag har blivit direkt nyfiken på de noveller som skickades in till Vi Mänkor — visst var det för amatörer också? Man skulle önskat sig ett seminarium för de bidragande, där alla kunde varit med och diskuterat och analyserat, för att flytta fram kvinnors skrivande. Det hade varit mera pedagogiskt och dialektiskt än att säga: det räcker inte.

Lite av Brandes-ton har nog Birgit Munkhammar, tycks det mig, och i kontakten med Victoria Benedictsson var den inte den rätta.

KARIN LENTZ

”Hela mitt liv har jag varit besatt av vatten. Det har varit livsviktigt, förtrollat mig, gett tröst, varit dit jag längtat och symbolen för längtan.

Först nu har jag gett uttryck för min upplevelse av vatten, låtit det rinna fritt i mitt medvetande, låtit mig stanna upp vid vatten, låtit doften, rörelsen, formen och ljudet komma in till mig. Jag har känt igen mig. Att vatten är ett stor del av mig och att jag också är som vatten, att jag är ett med naturen och livet.”

ERJA LEMPINEN

Erja Lempinen är född i Helsingfors, Finland och har bott i Sverige i snart 10 år. Hon har ”alltid” gjort bilder, målat, ritat och fotograferat (sen hon var 12 år och köpte en egen kamera trots hennes fars protester). Efter en resa i Indien 78—79 där hon exakt ”såg” hur hon ville ha sina bilder, men inte riktigt klarade det tekniska gick hon på GFU vid Stockhoms universitet.

Sedan dess har hon arbetat som fotograf i Sverige och Finland med kvinnotidningar och egna projekt. Just nu fotograferar hon hemförlossningar.

För att kunna göra helt egna bilder arbetar hon också som sjukvårdsbiträde och i affär för att klara försörjningen.

Hon bor i en förort utanför Stockholm med sin 3-åriga dotter och hennes pappa.

Vattenbilderna visas på Galleri Vox i Stockholm 16 till 30 maj och på Upplandsmuseet i Uppsala 7 juni till 2 juli. Erja ställer ut tillsammans med Marie Andersson under titeln ”Ibland stannar tiden”.

VATTENBILDER

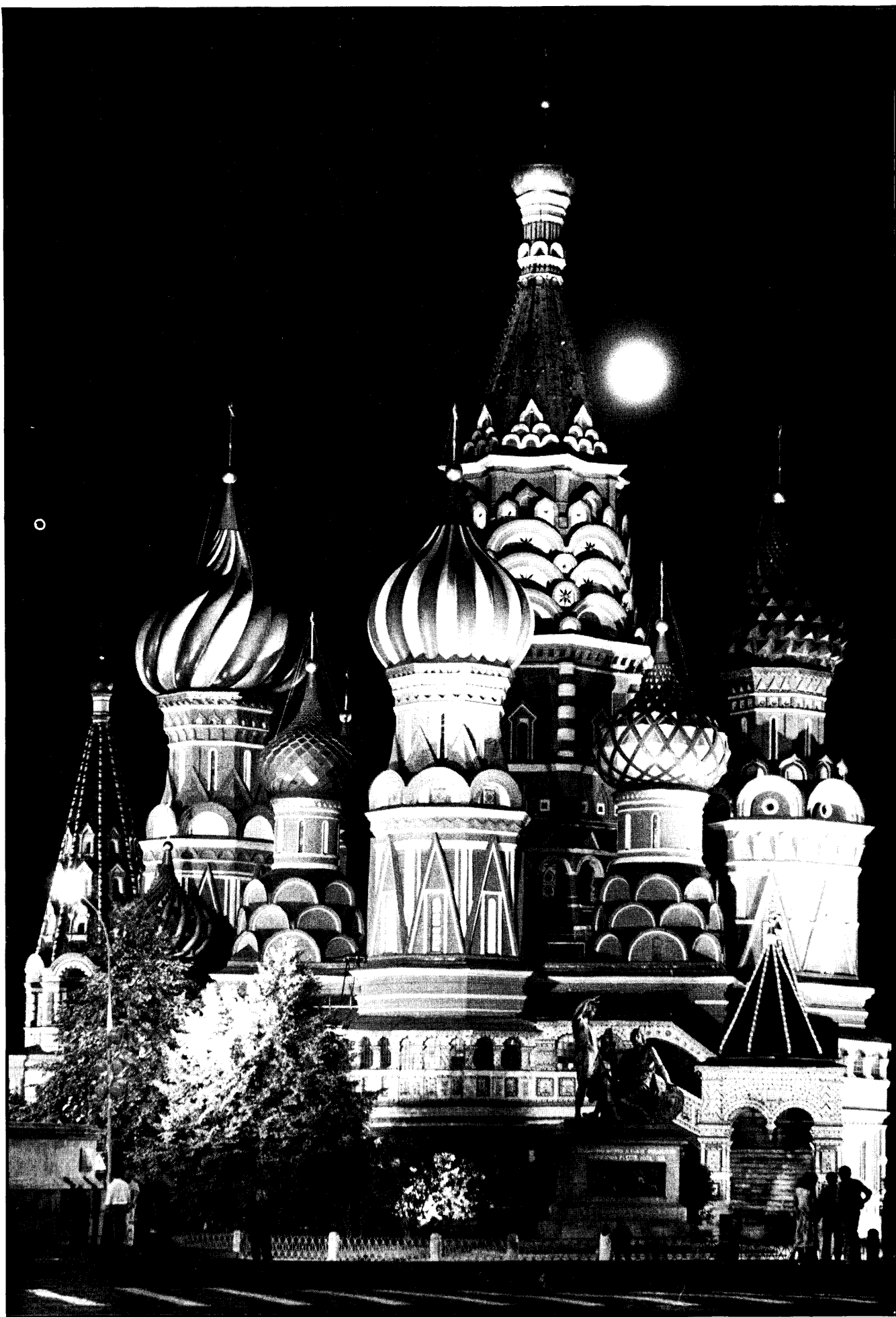

FOTO: LENTIKUVA/HEIKKI KOTILAINEN

Sankt Basilius Katedralen i Moskva

FRITT FORUM I MOSKVA

En strategi för världens kvinnor fram till år 2 000, det beslöt FN:s kvinnokonferens om i Nairobi sommaren 1985.

År 2 000 är målet i det program för en kärnvapenfri värld, som Gorbatsjov presenterat hela världen.

Kvinnor från hela världen möts till en ny stor internationell kvinno-kongress i Moskva 23-27 juni, med temat: "Till år 2 000 — utan kärnvapen! För fred, jämlikhet, utveckling".

Vi Mänskor träffade i Berlin, DDR, Mirjam Vire-Tuominen, general-sekreterare för Kvinnornas Demokratiska Världsförbund (KDV), som samlar världens kvinnor till denna framtidens och kärnvapenfrihetens kongress.

— Det gäller att vi tillsammans slår tillbaka kärnkrigshotet och försvarar livet och mänsklighetens framtid och samtidigt ett liv värdigt kvinnorna, deras familjer och framtidens barn, säger Mirjam.

Vilket är målet med och hur förbereds kvinnokongressen?

— Kvinnornas världskongress i Moskva blir den största kvinnoträffen sedan FN:s kvinnokonferens i Nairobi det vet vi redan. Mycket av aktiviteten kommer

att gälla hur vi kvinnor kan förverkliga det program "Forward-looking strategies", dvs den framtåtriktade strategin för att förbättra kvinnans situation i världen, med sikte på år 2 000, som var resultatet i Nairobi.

— FN säger i kvinnodekadet och nu strategin, att freden är hela förutsättningen för jämlikhet och utveckling för världens kvinnor. Utan fred kan vi inte garantera något. Därför förenar Moskva-kongressens paroll kravet om fred, jämlikhet och utveckling med för-

slaget om att likaså år 2000 ha en kärnvapenfri värld.

KDV organiserar kvinnokongressen, men inte ensamt, utan tillsammans med en hel massa internationella, nationella och regionala kvinnoorganisationer och grupper.

Vi försöker ta fram alla de åsikter progressiva kvinnor i världen för fram, också åsikter som skiljer sig från våra egna. Detta är en konferens för världens kvinnor, inte bara KDV.

— Vi har haft en hel mängd förberedelsemöten på olika ställen runtom i världen och på basen av förslag från dessa möten har vi lagt upp linjen, programmet och arbetsformerna för kongressen. Alla förslag är beaktade, vi är stärkta av diskussionen och målet är att gå vidare från situationen där Nairobi-konferensen slutade.

Vad kan du berätta mer om arbetsformerna?

— Kongressen ska arbeta i åtta huvudgrupper med lika många teman. Men det blir inga långa sitser, talharangrar och stelbenthet. Vi kvinnor har kommit över de mötesformer för länge sedan, skrattar Mirjam och säger att det är glatt och färg när kvinnorna möts. Så får man den bästa andan och resultaten.

— Detta blir ett helt fritt forum, med små grupper, workshops, runda bordsdiskussion, informella möten, solidaritetskvällar, osv, allt för att garantera att alla kvinnor verkligen ges möjlighet att uttrycka vad de vill säga, och känna att detta är deras kongress.

— Det har redan nu skapat ett brett forumprogram, med förslag om specialgrupper med teman: kvinnoarbetslöshet, miljön, fattigdomens feminisering, den nya teknologin, unga kvinnors särproblem, kvinnornas liv i de socialistiska länderna, kvinnorna och kyrkan, facit och kvinnorna, arbetstiden osv.

Mirjam berättar om ett nytt initiativ, ett speciellt hearing — ett slags vittnesmål. Kvinnor vittnar om brott mot mänskliga kvinnans rättigheter utifrån egen erfarenhet eller som ögonvittnen till imperialismens och diktaturmilitärernas brott.

— Huvudsaken är att komma framåt i FN:s kvinnostrategi.

— Men allt det som berör kvinnor i olika länder är samtidigt beroende av den mest alarmerande av alla orosfrågor — den om hur vi kan rädda världen från ett kärnkrigsinferno. Det är den röda tråden i Moskva — att bevara freden och livet.

Hur ser KDV på det "nya tänkandet" i Sovjet och Gorbatsjovs fredsoffensiv?

— Det är ett nytt skede i hela det internationella livet just nu, och det berör direkt världens och mänsklighetens överlevnad. Därför är vi, som den största internationella kvinnoorganisationen, naturligtvis intresserade av det som kallas "det nya tänkandet". Det är ju grunden för vår gemensamma överlevnad. Så den fredsanda som Gorbatsjov så starkt representerar kommer att vara stark också på vår kongress, inte bara för att

Sovjet är värdlandet, utan för att det är den internationellt helt avgörande frågan.

— Vi kvinnor menar att det nya tänkandet måste representera hela världen.

Mirjam Vire-Tuominen
Generalsekreterare
KDV

— Att fortsätta kapprustningen med kärnvapen är en omöjlighet. Gorbatsjov går i täten för en politik som lovar befria världen från dessa kärnvapen.

— När vi talar med kvinnor märker vi en enorm rädsla för kärnvapnen, många menar att redan ett tekniskt fel eller ett mänskligt misstag kan leda till den slutliga förödelsen. Då kan det väl inte finnas någon orsak att fortsätta politiken med kärnvapen. Vi kvinnor vill lära oss att leva utan bomben! Och kvinnorna är faktiskt de mest aktiva i freds- och antikärnkrigsrörelsen världen över.

— Och nu har vi för första gången situationen, att en kärnvapenfri värld inte endast är en fantastisk ide eller en dröm. Toppmötet i Reykjavik visade, att det är en reell verklighet, möjlig genom att börja minska på kärnvapenarsenalerna. Däri ser vi att Gorbatsjovs världsom-

fattande betydelse ligger, han initierar den nya politiken. Utan kärnvapen!

— Vi ser att Sovjet menar allvar med denna politik och är färdiga att befrämja den med ensidiga åtgärder. Det sovjetiska provstoppet bröts av USA, när Reagan inte motsvarande ville stoppa sina kärnvapenprov. Det om något visar att det är nödvändigt att ytterligare stärka människornas fredssträvanden, så att vi räddas ur "sprinterloppet i dödsgränd", och inte av en "okänd kraft" störtar ner i den kärnkrigskatastrof som ingen människa sist och slutligen vill ha.

— Vi i KDV ser genom våra sammanträffanden med kvinnor överallt i världen, att de stöder parollen om en kärnvapenfri värld.

Vilken roll ser du att vi kvinnor från Norden har på Moskva-kongressen?

— Kvinnorörelsen har ju väldigt stabila traditioner i Norden, den har gett KDV många erfarenheter och vi ser mycket av ert arbete slå rot också annanstans i världen. Det gäller både kampen för freden och att förbättra kvinnans sociala och politiska ställning.

— Det är viktigt att dessa erfarenheter förs fram och på ett fruktbart sätt bidrar till diskussionen i Moskva.

Mirjam Vire-Tuominen är själv uppvuxen med kvinno- och fredsörelsen i Finland och internationellt genom KDV. Hon menar att de nordiska kvinnornas solidaritetsarbete framstår som ett mycket bra exempel.

— På förslag från Norden ordnas en egen diskussion om kvinnorna och kampen för kärnvapenfria zoner, där kvinnomarschtraditionen lever vidare. Samma gäller aktiviteten för ett provstopp.

— Vi vet att kvinnorna i Norden har kommit långt i lagstiftningen vad berör kvinnors rätt och jämlikhet. Det finns all orsak och möjlighet att föra fram det på kongressen.

De 8 tema som ska diskuteras i Moskva är

1. Kvinnor för fred och nedrustning
2. Kvinnan i samhället
3. Kvinnan i arbete
4. Kvinnor, deras barn och familjer
5. Kvinnorna i kamp för nationell befrielse, självständighet och självbestämmanderätt
6. Kvinnor och utvecklingsproblem
7. Massmedia och kvinnor
8. Kvinnoorganisationernas roll för att förverkliga strategin från FN:s kvinnokonferens i Nairobi

SUSANNE BJÖRKENHEIM

FOTO: STAFFAN GUSTAVSSON/REDAKTA

TRAKASSERIER

"Efter mer än tre års trakasserier från min chefs sida har jag nu givit upp och lämnat min tjänst. . . För mig är detta som hänt en katastrof."

Så skriver Marianne Hall i ett brev till jämställdhetsombudsmannen, JämO. Hon är en av många kvinnor som utnyttjat sin lagliga rätt att vända sig till JämO. Hon är också en av många som fått betala ett högt pris för att få rätt i sak.

Idag är Marianne Hall tjänstledig för studier. Hon får inte återvända till sin tidigare tjänst. Hon är 53 år och vet ingenting om sin framtid.

För femton år sedan började Marianne arbeta på beredskapsenheten vid östgöta-landstingets centrala kansli i Linköping. Enheten svarar för sjukvårdens planering i krig eller kris.

Det är en gnistrande kall januaridag och Marianne har just kommit hem från en skoldag på universitetet när jag besöker henne i villan i utkanten av Linköping.

— De första tio åren arbetade jag som assistent under dåvarande beredskapsplanläggaren, berättar hon. När han gick i pension vikarierade jag på hans tjänst som var vakant i närmare två år.

Våren 1983 utlystes tjänsten och Mari-

anne var en av de 34 sökande. Tjänsten gick till en yngre officerare. Då vände sig Marianne Hall till jämställdhetsombudsmannen och bad henne pröva, enligt jämställdhetslagen, om landstinget i Östergötland gjort sig skyldigt till "missgynnande p g a kön" vid tillsättningen.

JämO tog upp fallet och förhandlade fram en förlikning med landstinget. Marianne Hall tillförsäkrades bl a "kvalificerade arbetsuppgifter" och "ett eget ansvar" samt en högre lön.

— Jag var nöjd med förlikningen, förklarar Marianne. Den gav mig i alla fall delvis upprättelse.

Men i praktiken gavs hon aldrig möjlighet att utöva några mer kvalificerade arbetsuppgifter vid beredskapsenheten. Istället följde två år av vad Marianne

själv beskriver som utmanövrering, utfrysning, misstänkliggörande, ryk-
tesspridning och en tilltagande isolering.

Marianne är inte ensam. Mer än en tredjedel av de personer — 90 procent kvinnor — som vänt sig till jämställdhetsombudsmannen utsätts för trakasserier på sin arbetsplats sedan de gjort anmälan. Det visar en enkät som JämO gjorde i höstas. Av 464 tillfrågade svarade 313 på enkäten. 112 svarade ja på frågan om JämO-anmälan fått några negativa följder på arbetsplatsen. JämO:s egen slutsats av undersökningen är att det behövs ett lagstadgat skydd mot trakasserier för dem som vänt sig till jämställdhetsombudsmannen.

Mer än hälften, 56 procent, av de trakasserade i JämO-undersökningen pekar ut chefen som den drivande kraf-

TRAKASSERIER

ten i trakasserierna. Så har det också varit för Marianne:

— Det började redan vid midsommar 1983, så fort kanslichefen Stig Melin hade fått veta att jag vänt mig till JämO. Då kom han in till mig och sade att det här var ju för djävligt dumt gjort av mig och att nu skulle det bli tuffa tag.

I JämO-rapporten ges exempel på vanliga former av trakasserier som anmälarna utsatts för: de har undanhållits information på arbetsplatsen, blivit fråntagna arbetsuppgifter och mött obefogad kritik av sina arbetsprestationer. De har fått ta emot gliringar, glåpord och nedsättande skämt. Inte sällan har trakasserierna lett till fysiska besvär, t ex sömnlöshet, huvudvärk, muskelsmär, magbesvär och högt blodtryck.

Här är några exempel på de trakasserier som Marianne utsatts för och som hon kan dokumentera:

Stig Melin vägrade godkänna hennes tidsrapport när den innehöll för mycket övertid. Övertiden ströks helt sonika och hon fick aldrig ersättning för den.

I flera "tuffa samtal", enligt Stig Melins egen beteckning, fick hon ta emot kritik för sitt sätt att vara. Ett citat: "När det gäller relationssidan går det inte bra för dig, Marianne. Vi måste kunna lita på varandra, och jag måste säga att jag litar inte på dig, att du är lojal, att du ställer upp. . ."

Hon fick också dubbla budskap: Hon uppmanades å ena sidan att vara mju-kare, mer följsam och behaglig i sitt sätt. Å andra sidan var de krav som ställdes på en bra beredskapsplanerare, enligt landstingsledningen, att vara tuff, smart, drivande och säljande.

I ett samtal med en personalintendent fick Marianne veta att hon ansågs vara "ett besvärligt fruntimmer". När hon frågade hur det tog sig uttryck hänvisade personalintendenten till hennes kroppsspråk.

Vid kurser som hon tidigare lett självständigt degraderades hon till kaffevär-dinna.

Gradvis förlorade hon greppet om sina arbetsuppgifter. Information undanhölls eller silades. Hon kallades inte till sammanträden eller övningar där hon tidigare varit självskriven. När hon frågade varför fick hon svaret "grabbar-na vill inte ha dig med".

Samtidigt som hennes möjligheter att arbeta försvårades kritiserades hon för att hon inte skötte sina arbetsuppgifter på ett bra sätt.

När läget till slut blev ohållbart krävde Marianne en arbetsplatsundersökning. Men cheferna vägrade. Hon krävde också att få den kritik som riktades emot henne skriftligt formulerad. Även det vägrades henne.

— Stig Melins attityd förändrades också utåt, berättar Marianne. Vid kafferasten, exempelvis, kunde han markera genom att inte sätta sig vid samma bord där jag satt.

— Arbetskamraterna blev rådvilla. De visste inte hur de skulle hantera mig när chefen frös ut mig. Många låg i karriären och var beroende av sin chefs välvilja.

För Marianne var det en förvirrande och psykiskt pressande tid. Hennes chefer ville i praktiken få henne tillbaka till det underordnade assistentjobbet. Men det erkände de aldrig öppet. Istället fick hon en rejäl löneökning, sex lönegrader, sommaren 1985.

— Våren 1986, slutligen, hade de bestämt sig, fortsätter hon. Nu skulle jag bort och det skulle gå fort.

Hon fick beskedet genom sin fackliga representant, SACO-SR:s Roland Larsson.

— Han ringde och diskuterade med mig vilka möjligheter det fanns att få ledigt för att studera.

— Han fick mig att inse att de aldrig skulle sluta trakassera mig. Jag var körd i botten. Jag orkade inte spjärna emot längre. De skulle aldrig förlåta mig för att jag vänt mig till JämO.

Marianne accepterade att ta tjänstledigt för studier. Arbetsgivaren ställde upp med full lön i två terminer.

Den 18 augusti 1986 upphörde Marianne Hall att vara anställd vid beredskapsenheten. När hon återvänder till landstingets kansli efter vårterminens slut, vet hon inte alls var hon hamnar.

— Jag har satsat allt, lagt ner massor med tid och hela mitt intresse på jobbet med beredskapsplanering, säger hon. Det är ju det området jag kan och vill arbeta med. Men jag inser att det är omöjligt.

Idag är Marianne en ganska trött och resignerad kvinna. Men hon är trots allt inte särskilt bitter.

— Det enda som gör mig riktigt ont, det är allt förtal, all ryktesspridning som har varit om mig, säger hon. Mycket kan man försvara sig emot, men hur försvarar man sig emot förtal? □

FOTO: PETER CEDERBLOM

FACKET:

— Det enda vi kan göra är att prata

— Vi är ganska maktlösa i sådana här situationer. Det enda vi kan göra är att gå till arbetsledaren och prata. Men några maktmedel har vi inte.

Det säger Roland Larsson, SACO-SR:s facklige förtroendeman vid landstinget i Östergötland. Han har följt ärendet Marianne Hall hela vägen.

Det är fackets uppgift att bevaka att en uppgörelse med jämställdhetsombudsmannen följs. Men inte sällan deltar tvärtom den fackliga representanten i trakasserierna, visar JämO-undersökningen:

”Som fackligt ombud bör man givetvis fungera som stöd för den som trakasserats på arbetsplatsen. JämO finner det anmärkningsvärt att inte mindre än en fjärdedel av ja-svararna uppgivit att de trakasserats av fackligt ombud”, heter det i JämO:s rapport.

För Marianne Hall lyckades dock facket bra när det gäller lönen; den fick de upp sex lönegrader i det lokala varvet sommaren 1985.

Men när det gäller arbetsuppgifterna var det värre:

— Där har vi fått stryk, medger Roland Larsson. Det är svårt att exakt avgöra vad som är kvalificerande arbetsuppgifter.

Det var först när arbetsgivaren krävde att Marianne skulle bort, omedelbart, våren 1986, som facket fick en rejäl chans att hjälpa henne.

— Arbetsgivaren sköt in sig på att hon inte skötte sina arbetsuppgifter. Men det var något som de inte kunde bevisa. Därför kunde jag inte acceptera det.

— Jag kom överens med Marianne att det skulle vara bra om hon fick studera. Och där lyckades vi få fram en överenskommelse med arbetsgivaren.

Nu har Marianne två terminer betald tjänstledighet för studier. Roland Larsson anser att det visar på tillmötesgåen-

de från arbetsgivaren. Men helt nöjd är han inte:

— Jag känner mig nöjd först den dag då Marianne är inne på ett jobb där hon trivs.

— Det var kanske ett misstag att skriva på JämO-uppgörelsen. Vi borde ha kört det hela vägen istället och vägrat skriva på.

Stig Melin, kanslichef på landstingets kansli i Linköping, tar emot mig i sitt ljusa, luftiga arbetsrum.

— Vi blandade ihop två saker, fortsätter han, frågan om eventuell könsdiskriminering med ett utvecklingsprogram för Marianne. På det sättet har tvisten övergått till att gälla graden av självständighet i hennes arbetsuppgifter.

Egentligen vill inte Stig Melin kommentera fallet Marianne Hall. Han menar att det kan skada henne.

— I somras bedömde jag att vi var tvungna att göra något radikalt, säger han. Nu bekostar vi två terminers ledighet för studier. Sedan ska vi hitta ett bra jobb åt henne här. Det är mitt enda intresse.

Den händelseutveckling som ledde fram till att de måste göra ”något radikalt” vill han inte gå in på. Jag frågar honom exempelvis om ett av de uttalanden som Marianne tillskriver honom, ”nu blir det tuffa tag”. Han menar att det är en missuppfattning, som så mycket annat i relationen med Marianne:

— Troligen har jag sagt något sådant, men i ett sammanhang som Marianne inte refererar helt korrekt.

— Men hur kan man egentligen undvika en sådan här situation? En person söker ett chefsjobb och får det inte. Så kommer den som ska vara chef. Sedan fortsätter personen som inte fick jobbet att försöka bevisa att han eller hon egentligen var den rätta för jobbet. Då blir det ju så här. □

ANIKA AGEBJÖRN/Redakta

FEM VECKOR I CHILE:

Kåkstäder, hungriga barn och motståndskvinnor. . .

När jumbojeten landade i det sommarheta Santiago den 21 januari 1987 visste jag inte mycket om allt det som jag de närmaste fem veckorna skulle få uppleva. Jag visste inte att jag i kåkstäderna skulle möta så mycket hungrande barn och familjer och att jag i Santiagos centrum skulle få se små barn ute såväl på dagar som nätter för att arbeta eller tigga. Att jag skulle känna ett sådant förakt för mig själv och mina medmänniskor i den rikaste delen av kapitalistvärden.

På uppdrag av "Stödkommittén för Chiles ungdom" i Sverige och på inbjudan av CONFECH — Chiles förenade studentkårer — åkte jag till Chile för att delta i studenternas frivilliga arbeten som årligen utförs under semestern då universiteten är stängda.

Arbetena går ut på att hjälpa den fattigaste befolkningen på olika sätt. Man arbetar med reparationer, vaccinationskampanjer, kultur, alfabetisering m.m. Detta görs på många olika platser och jag var med och arbetade först i en av Santiagos kåkstäder, La Bandera, och sedan i södra Chile, bland den fattiga indianbefolkningen.

I en av Santiagos fattiga kåkstäder bor familjen Silva. Deras bostad består av ett litet hus (3x3m) och ett tillbyggt skjul med jordgolv. Där har de bott sedan denna poblacion (kåkstad) föddes 1979. Då kom ca 200 familjer hit och tog mark en del legalt; andra illegalt. Regering-

en försökte få bort dem, genom att vägra dem vatten, el, badrum och sanitetsmöjligheter. Men till slut fick de marken. Tomterna tilläts i början att vara 9x18 m, men nu har de minskats till att vara endast 7x14 m. Betänk att i Chile är antalet barn i genomsnittsfamiljen 4 st.

För tre år sedan byggde regeringen den lilla byggnaden som är kök och badrum. Efter 2 år är de tvungna att betala 1500 pesos i mån. till regeringen för detta.

De betalade första gången men har sedan dess inte haft möjlighet att betala mer. Regeringen säger att de kan köra ut dem när som helst.

Familjen Silva har 2 barn: en flicka 12 år och en pojke 17 år.

Pojken har slutat i skolan efter 7:e klass och lever nu sitt liv på gatan och försöker försörja sig på att sälja bilder. För detta behövs egentligen tillstånd från polisen, men det har han inget och lever därför farligt. "Pachos" (poliser) finns överallt och går man en stund i Santiagos centrum så kan man se massor av dessa illegala försäljare — barn såväl som vuxna — ta sina små tygstycken med varor ovanpå och springa för livet när de ser en paco (polis). Har de otur så hinner de inte springa undan utan de får följa med till polisstationen där de måste böta en summa för att komma ut och dessutom blir de frångagna sina varor. Jag har sett många barn; ungdomar och vuxna som fått följa med de hatade poliserna till stationen.

Familjen Silvas inkomster uppgår till 8000 pesos i mån. (Förutom det lilla som sonen eventuellt kan bidra med).

FOTO: EVA BERGGREN

Herr och fru Silva med dotter utanför sitt hem

Med dessa knappa inkomster (ungefär 260 sv. kr.) har man inte möjlighet att betala sina utgifter för vatten och el. Skulderna växer hela tiden. El och vatten stängs av emellanåt men vad elen beträffar så har man i poblacionerna hittat illegala sätt att få ström.

Mat däremot finns det inga möjligheter att skaffa på illegal väg. Familjen Silva äter inte kött. De äter inte grönsaker, mjölk, ost frukt eller annat som är nödvändigt för att behålla hälsan. De lever på the och bröd månad efter månad. . . En eller kanske 2 gånger i mån. äter de riktig lunch. När jag frågar dem hur mycket de skulle behöva i inkomster för att äta bra varje dag svarar de: 30 000 pesos ungefär (975 sv. kr.)

Arbetet som David Silva 64 år utför är mycket hårt. Han har ett s.k. Pogh-arbete (projekt av regeringen för arbetslösa). Han arbetar med gatuarbete och lyfter tunga säckar, ca 95 kg. För detta får han 5000 pesos i mån. (160 sv. kr.)

Nu har David råkat ut för en olycka. En truckförare körde på honom och han skadade sina ben. Ingen hjälpte honom och han var tvungen att gå hela vägen från olycksplatsen och hem. I poblacion La Bandera finns en läkarmottagning som tillhör regeringen. Dit gick David för att försöka få hjälp med sina onda ben.

— Vill man ha hjälp där så får man vara beredd på att gå upp kl. 4 på morgonen för att få en nummerlapp. Sedan får man vänta hela dagen berättar David.

David fick ingen hjälp. Det enda läkaren gjorde var att skriva ut recept på piller. Dessutom skulle han äta Aspirin (dessa tabletter är mycket vanliga här och man gör t.o.m. reklam för dem i TV!) David gick till apoteket (som också tillhör regeringen) och fick *tigga* om att få pillren — han hade ju inga pengar. . . Han fick dem till slut men problemen var inte slut för det. Pillren skall tas med mjölk och hur ska han kunna köpa mjölk utan pengar.

När jag träffar honom är han mycket sjuk och säger att han bara vill dö. Hans ben värker trots att han äter piller. Jag märker att han är påverkad av all medicin och när vi tar farväl förlorar han balansen och faller. Jag hjälper honom upp på benen igen och känner mig illamående av denna fruktansvärda verklighet som många, många människor lever med i dessa fattiga kåkstäder.

Den som känner för att hjälpa familjen ekonomiskt kan ta kontakt med mig eller Vi Mänskor.

Förutom arbetet tillsammans med studenterna hann jag också med att träffa och intervjua flera kvinnor som arbetar i en organisation kallad AFDD: På svenska betyder det ungefär: "organisationen för anhöriga till försvunna och anhållna".

Jag träffade dem i "La Vicaria" i Santiagos centrum. Det är en organisation som tillhör katolska kyrkan och därför ger dem ett visst skydd och en möjlighet att arbeta för sina anhöriga.

Men allt de gör är mycket farligt för dem — diktaturen har ju begått alltför många brott som de till varje pris måste tysta ner. . .

Gabriella Quijada, 63 år, berättar om sin försvunne son, Antonio Cabezas Quijada:

— Min son var 24 år när han försvann från sitt hem. Han var socialist och arbetade som revisor på ett statligt textil-företag. Det som gjorde att han blev illa sedd av diktaturen var att han tog ställning för arbetarna på företaget. Han hjälpte bl.a. de gravida kvinnor, som arbetade där, på olika sätt. Han hjälpte också till med arbetarnas anställningsbevis och andra papper.

Gabriella berättar att hennes son inte har gjort något fel men att han ändå blev arresterad och dömd till 2 månaders fängelse anklagad för vapeninnehav. ("Vapnen"

FOTO: EVA BERGGREN

5-årig pojke säljer rosor kl. 24.00 på en Peña
(musikrestaurang med folkmusik)

bestod av 4 använda kulor som han hade på sitt skrivbord som prydnad)

— Så småningom släpptes Antonio, men detta skedde i samband med att en formell redogörelse kom om en ny befattning inom polisen = La Dina. (La Dina är f.d. CNI, alltså Chiles fruktade säkerhetspolis. La Dina bildades efter kuppen och bär ansvaret för 1000-tals mord och försvinnanden. Chef för denna organisation var, den numera pensionerade Manuel Contreras, som tillsammans med Pinochet anklagats av armémajor F. Larios (boende i USA) för att ligga bakom mordet på Orlando Letelier, minister i Allenderegeringen. (Mordet utfördes i Washington för snart 11 år sedan. CIA har övertalat Larios att inför den nord-amerikanska rättvisan anklaga dessa personer (bland andra) för mordet.

La Dina (CNI) utbildar sina styrkor utomlands bl.a. i Panama. Medlemmarna tjänar bra och kan leva ett liv i lyx och dessa styrkor finns inte bara i Chile utan på många platser i världen. Bl.a. misstänks de även finnas i Sverige.

Gabriella fortsätter:

— En dag när Antonio var hemma tillsammans med en barnflicka (frun var ute och handlade) kom 3 personer och bad honom följa med till juridiska ministeriet för att lämna en redogörelse. Efter detta såg vi honom aldrig mera.

Hon fortsätter med att berätta om ett vykort som kom från SEND (Servicio Nacional Desaparecidos) som är en statlig organisation för försvunna. Den finns mest för att man ska kunna visa upp att man bryr sig om försvunna och deras anhöriga, men egentligen gör den ingenting. På vykortet stod att Antonio inte var arresterad av regeringen — men en chef i SEND har själv sagt att han var arresterad.

— Genom nyheterna kom efter ett tag ett meddelande som sa att ungdomar ur MIR hade blivit mördade i Argentina. Där nämnde man min sons namn.

Men det är lögn! Min son blev arresterad i Santiago, Chile, hur skulle han kunna vara i Argentina?

Detta gör de för att vi ska sluta söka efter honom, men diktaturen kommer inte att lyckas övertyga mej om att min son är död.

Jag och många med mig kommer att fortsätta kämpa för att få klarhet.

Carmen Barra Diaz som är 72 år berättar om sin försvunne son, Eduardo Alejandro Campos-Barra.

— Trots att jag och min man gjort allt som står i vår makt för att få klarhet i vad som hänt vår ende son har vi aldrig fått något som helst besked.

Diktaturen har aldrig svarat på våra brev. Vi har bett om audiens för att få tala med någon, men har aldrig fått möjlighet till det. Det enda vi har hört ryktesvis, är att Eduardo skulle ha blivit avrättad i militärskolan San Bernardo.

Hon berättar att hon är änka sedan fyra år tillbaka och att hennes man väntade i 10 år på att få veta något om sin son.

Eduardos fru var gravid då han försvann och deras dotter är nu 14 år gammal.

— Sedan 1974 har jag tillhört AFDD. Organisationen grundades då. AFDD har sitt kontor här i La Vicaria och här har jag fått mycket stöd och hjälp med juridiska frågor, hälsovård och annat.

Jag är tacksam för det.

Men i Chile råder mycket förtryck och trots mina 72 år ska jag kämpa tills det blir bättre. Ofta har jag blivit slagen av polis och blöt och smutsig av vattenkanoner, men diktaturen kan inte skrämma mig — så länge jag kan så kämpar jag!

Lorena Pizarro-Sierra berättar om sin försvunne far, Gwaldo Pizarro-Molina:

— Min far försvann den 15 december 1976. Han gick på en väg tillsammans med sin vän, Fernando, när flera bilar med civilklädda män tryckte upp dem mot en bil och man sa att de var arresterade av La Dina. De blev slagna och tvingades in i bilen.

Sedan dess har de varit försvunna. En minister Carlos Serada tog hand om deras fall och i undersökningen kom det fram att det var regeringen som låtit arresterera dem. De visste att personer från flygvapnet och säkerhetspolisen var inblandade i arresteringen.

Men någon rättegång blev det aldrig.

För några år sedan — efter mordet på 3 kommunister — kom en lag i Chile, "Amnesti-lagen", som säger att de skyldiga ej kan bli dömda. . .

— Men jag är ändå "glad" över att veta vilka som stod bakom försvinnandet, avslutar Lorena. Hon har fredsduvor i öronen och halsband om halsen tillverkat av oppositionella som sitter häktade i Chiles fängelser. Dessa smycken är typiska för och bärs av de flesta kvinnor som är aktiva i kampen mot diktaturen.

Kampen fortsätter i Chile och i alla de länder där exilchilenare lever. Här i Sverige arbetar vi i stödkommitten vidare med att informera det svenska folket om chilennas situation.

Vi hoppas också kunna skicka flera svenskar till Chile och ska även arbeta för en bojkott av chilenska varor. Nu efter bojkotten av Syd-afrika kommer mycket frukt från Chile och man importerar även trävaror. Detta kan väl inte vara förenligt med svensk moral, svenskt frihetstänkande och humanitet? □

EVA BERGGREN

FOTO: GÖRAN JOHANSSON

TILL EN CHOLA

Tack för att jag har fått möta dig
du chola
som plöjer för hand
och vandrar barfota på den iskalla åkern
bär dina barn på ryggen
och skrattar tandlöst fast du bara är 30 år
som bara sätter dig ned och kissar
under dina fem kjolars bylse
som den naturligaste sak i världen
och snurrar din slända
så mycket fortare än den långsamma tiden
som inte existerar här
där klockorna inte finns

Du, som vill sälja ditt barn till mig på marknaden
bland oregano och kamomillblommor
som har en mage som kunde rymma femlingar
och lugnet i blicken som vilar
när ditt barn klättrar upp i knät
och suger på det gamla bröstet
och det inte finns någonting
att torka ungen i stjärten med
mer än ett skitigt tidningspapper från rännstenen

Jag älskar dig
kvinna från sierran
din färgsprakande manta
ditt härjade ansikte fullt av liv
så rapp i käften, så snar till skratt
du som retas, stjal ikapp
och som aldrig har råd att gå till doktorn
du som sitter på gatan till långt ut på natten
och säljer ångande majsdryck
kokar mat över öppen eld
och köper coca-cola för de sista slantarna
åt minstingen
Du som kör upp priset för att jag är gringa
och inte ens har växel pengar på 50 öre
när jag vill köpa ett kokt ägg
i en nattlig busstation
mitt i de ofruktsamma bergens ingenstans

Du som säger "drakar" om dina medsystrar
som går i västerländska kläder och målar sig
inte våldsamma drakar med grinande ansikten
utan pappersdrakar
som seglar högt i vinden
följer varje nyckfullt kast
utan rötter men ändå inte fria
fasthållna av nästan osynliga snören därnere i byn
hopplöst, fåfängt strävande uppåt
och ibland fallande pladask till marken

Du bergskvinna
med dina många barn
som du ömsom smeker, ömsom slår
jag skulle vilja lära känna dig
veta vad du tänker, vad du känner
leva nära
veta om du älskar din man
vem som egentligen bestämmer
om han smeker din trötta kropp
under filten på natten
eller han tar dig med våld
veta vad du drömmer om när du sitter där
så tungt närvarande hela dagen
i den stora högen av alpaca-tröjor och ponchos
om du är rädd för att dö eller om döden är en befrielse
veta vad du ber om när du lägger dig på knä
framför virgincitan, den lilla plastjungfrun
i katedralen på kvällen
om du tror på påvens ord
eller om du har din egen tro
dina egna tankar om livet och döden

Du som drar dig undan från byn
tar av din vita hatt
löser upp din långa fläta
och badar i bäcken så kjolarna flyter
du som skrattar
och ser rakt igenom mig
vem är du?

CHARLOTTE GOTTFRIÉS

RECENSIONER

Rolig och varm film, men tyvärr för ytlig

Sedan en tid tillbaka har vi på Stockholms tunnelbanedörrar mötts av en bild där det står SIGMUND FREUD:

"Vad vill en kvinna ha?"

KARLAR och en halvskalad banan.

Så småningom har det visat sig vara reklam för en tysk film av Doris Dörrie.

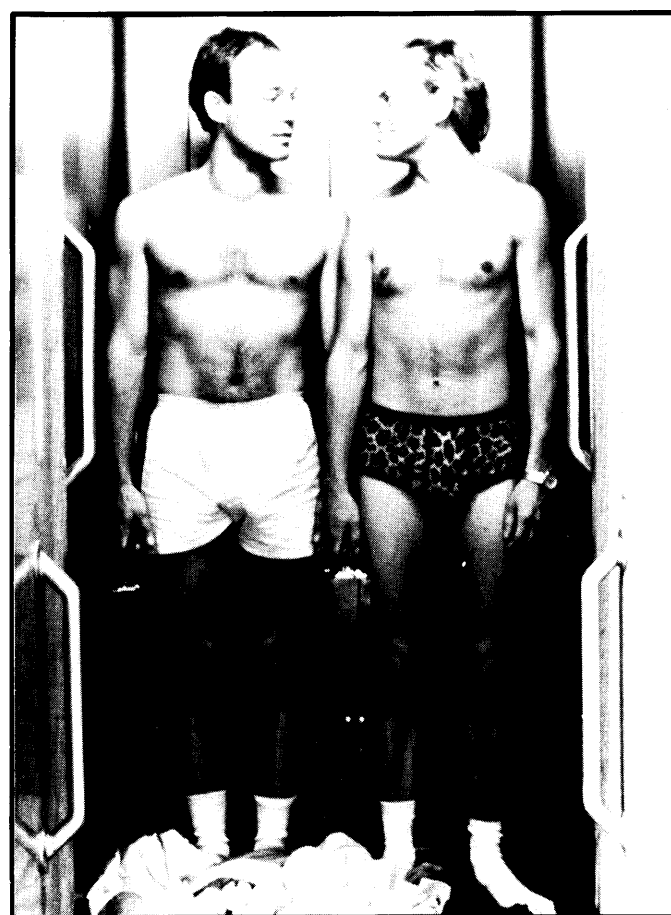
***

Karlar är berättelsen om den bedragne äkta mannen Julius (Heiner Lauterbach) revansch på fruns älskare Stefan (Uwe Oschenknecht). På parets tolfte bröllopsdag avslöjas att hustrun Paula (Ulrike Kriener) har en älskare, att mannen haft älskarinnor och fortfarande har, är en helt annan sak i sammanhanget.

Julius påstår att han åker på en konferens som varar hela sommaren.

I själva verket skuggar han paret och förföljer älskaren, gör sig bekant med honom och flyttar in i hans våningskollektiv. En plats blev ledig när den gamla älskarinnan kastades ut.

Här tar svartsjukan konkret

film

Karlar
Manus och regi:
Doris Dörrie

form i slagsmål, i destruktiv förstörelselusta och slutligen i Julius mycket lyckade prestation att stöpa om älskaren till en kopia av sig själv. Allt detta utan att avslöja sin egentliga identitet.

Det slutgiltiga beviset för det

är hustruns omdöme om älskaren "Till en början var han annorlunda men nu. . ."

Stefan, älskaren var en slarvig bohem som inte brydde sig speciellt mycket om att satsa på en karriär eller stautsprylar.

En stor del av männens dialog rör sig kring olika livshållningar. Vad är frihet? Vem av de två har den största friheten? Men det etablerade statustyngda äger en stor lockelse och älskaren förförs av den äkta mannen till livet som etablerad reklamman. Det blir viktigare än kvinnan och kärleken.

Karlar är berättad i ett snabbt tempo, rörligt och intensivt med mycket dialog. Tyvärr tar ibland dialogen överhand och som publik hinner jag ej riktigt med i svängarna. Det finns inte tid till eftertanke och då tappar männens verbala maktkamp intresse, vilket är synd. Det är en rolig och varm film med många träffsäkra komiska situationer, men det bestående intrycket är ytligheten. Allt är en vackert polerad yta, ingenting förändras, ingen utvecklas.

***

Själv skulle jag ge dessa två Karlar varsin banan och skicka tillbaka dem till djungeln, där de hör hemma.

Gun Hedbom

Sevärt om våldtäkt

film

Den yttersta gränsen

Manus: William Mastrosimone

Regi: Robert M Young

Kvinnovetenskaplig tidskrift är en tvärvetenskaplig tidskrift för teori, debatt och information om kvinnoforskning. Den introducerar och bevakar aktuell internationell och nordisk kvinnoforskning och den vill ge argument och stöd för kvinnornas kamp för frigörelse. Tidskriften kommer ut med 4 nummer om året.

De senaste numren av tidskriften har bl a handlat om jämställdhet — ideologi och politik, konsten att göra barn och om nationalekonomi. Under arbete är ett kunskapsteoretiskt nummer och ett "blandnummer".

Prenumerera genom att sätta in 140 skr på postgiro 88 41 78-5 och ange från vilket nummer prenumerationen ska gälla.

Kvinnovetenskaplig tidskrift
Nordenskiöldsgatan 16
413 09 Göteborg
031-14 66 04

**Kvinnovetenskaplig
tidskrift**

Filmens anslag kan inte vara effektivare: en maskerad man på en svart motorcykel med vitt blankt framljus (bilden är tagen underifrån) åker rakt in mot oss: hotet är mellan oss.

I parallell klippning ser vi huvudpersonen Marjorie (en ung och vacker yrkeskvinna) röra sig i sin trygga värld: lämna jobbet, motionera, anlända till parkeringen där hon blir överfallen av den okände mannen.

Och — hotet har trängt in i den trygga världen.

Hon lyckas fly, men han söker upp henne igen. Den här gången kommer han in i hennes väl inredda vardagsrum som en alldaglig kille som frågar efter Joe. Sen ska han förnedra henne i flera timmar. Perspektivet på mäns våld mot kvinnor vidgas i filmen i och med att det inte är våldtäkt i vanlig mening (= penetration) som är huvudövergreppet, utan varje liten sak han under hot tvingar henne att göra eller säga (erbjuda honom mat och öl, säga jag älskar dig, darling, mm) Marjorie lyckas till slut frigöra sig ur hans grepp, slå och binda honom.

När väninnorna hon delar hus med kommer hem, har hon bestämt sig för att ta rätten i egna händer. De vill kalla på polisen, men Marjorie vet att i en rättgång kommer hennes ord att stå mot hans, och att går han fri nu, så kommer han tillbaka förr eller senare.

Han nekar till allt och försöker med inte så lite framgång få tjejerna osams.

Först när Marjorie från offer blir förövare, anammar mannens övervåld och riktar kniven mot den bundne mannens genitalier, rasar han ihop och erkänner. Inte förrän då får hon tjejernas stöd.

För att vara merikansk är filmen ovanligt återhållsam. Den frossar inte i våld-

pornografiska bilder. Det finns inte en droppe vållust i bilderna. Man förstår att våldtäkt handlar om makt och inte sex. Våldet förskönas inte.

Filmen är däremot väldigt amerikansk i det att den enda lösning som presenteras är just att ta rätten i egna händer, en filosofi som i förlängningen kan leda till att fruktaffärsinnehavaren tror sig ha rätt att skjuta på invandrarbarnet som stal ett äpple.

Visst vet Marjorie att polisen inte kan (vill?) göra något.

Visst kan den andra tjejens reaktion när också hon våldtogs av en närstående några år tidigare (att titta för att inte göra någon illa) inte ens betraktas som en lösning.

Men jag saknar i filmen en antydning på andra mindre individuella och mera solidariska möjliga lösningar.

Att knivhota förtryckarens lem kan inte göra slut på förtrycket.

Våldsverkaren i filmen verkar vara ganska rubbad och har tidigare mördat ett par tjejer. Behövde manusförfattaren/regissören verkligen utforma hans roll till ett sådant extremt fall? Varför? Marjorie lyckas pressa beaktelsen ur våldtäktsmannen från en (om än tillfällig) styrkeposition. Men vad skulle andra tjejer som varken är så starka eller har is i magen kunna göra i samma situation? Tjänar vi som kvinnor något på att bli lika övervåldiga som en del män?

Filmen är sevärd. Våldsproblemet behandlas stramt och seriöst. Grundläggande frågor om sexuellt utnyttjande och nödvärn, om moral och styrka, om kvinnors skyddslöshet i vissa situationer fördjupas inte, men de blir åtminstone aktualiserade.

LEONOR CAMAUËR

Vi är många, vi är hälften...

Det kom ett brev från en kvinna som tycker det är fel att kräva könskvotering till politiska och offentliga uppdrag. Hon menar det är förnedrande att bli invald bara för att man är kvinna.

Liknande synpunkter framförde lokaltidningen i en ledare för en tid sedan. Redaktören ställde sig helt främmande till förslagen om könskvotering. Alla poster ska besättas av den mest kvalificerade, oavsett om denne är man eller kvinna. Underförstått: det finns inte tillräckligt många duktiga kvinnor som kan ersätta alla dessa fantastiska män...

Nu undrar jag om kvinnorna verkligen är så mycket mindre kvalificerade. Jag tror att kvinnorna har i stort sett lika lång och lika bra utbildning som männen. Visserligen nog inom olika områden, eftersom vårt samhälle har så utpräglad arbetsdelning (alla tekniker är män, alla kvinnor ägnar sig åt vård eller serviceyrken, för att sätta det på spetsen). Men när det gäller uppdrag inom kommunstyrelse, landsting, riksdag eller regering, spelar det ingen roll vad man sysslar med i det privata. Tvärt om är det bra att politiker har olika bakgrund och erfarenheter.

Kvinnor är heller inte dummare än män. Kvinnor som når höga positioner är minst lika duktiga som sina manliga kolleger. Och trots allt har de ju blivit flera under de senaste åren.

Naturligtvis blir inte världen ett paradiset den dagen vi får lika många kvinnor som män i maktpositioner. Högerens politik hade antagligen inte varit mer progressiv om Margareta Troedsson

hade blivit partiledare istället för Carl Bildt. Men kanske trots allt fått en mjukare framtoning? Fan tro'et, för att citera Ibsen. Vi har ju järnlady i Storbritannien som ett avskräckande exempel. Men inte förrän det blir lika många kvinnor som män i riksdag och regering, i partistyreiser och som fackliga ombudsmän, kommer kvinnors erfarenheter och behov att tas till vara.

Det är två stötestenar som hindrar kvinnor i det politiska och fackliga arbetet. Dels är det en fråga om tid och ork. Det är inte många av oss som har marktjänsten ordnad så att vi lugnt kan gå på möten eller resa bort på kurser och konferenser utan att bekymra oss om hem och barn.

Dels är det ett faktum att gubbarna som styr och ställer här i landet är högst ovilliga att lämna över skutan till kvinnligt befäl. Därför tror jag fullt och fast att det under en övergångsperiod är nödvändigt med könskvotering för att få en rättvis fördelning av könen till politiska och offentliga uppdrag. Bara om kvinnorna blir tillräckligt starka kan de ändra det politiska livet, ge politiken ett mänskligt ansikte, göra det möjligt för alla att orka med de politiska uppdragen.

Ända sedan kvinnorna först fick rösträtt på 1920-talet har detta varit SKV:s linje, och jag ser ingen anledning att vika ifrån den nu på 1980-talet.

Aase Bang

- ☐ Prenumeration ett år (6 nr) Pris 100 kr
- ☐ Stödprenumerat Pris 125 kr
- ☐ Gåvoprenumerat Pris 85 kr

till namn .....

adress .....

postadress.....

(Skicka inga pengar nu. Vi skickar inbetalningskort)

Namn: .....

Adress: .....

Postadress: .....

Frankeras ej
Vi människor
betalar portot

vi människor

Svarspost

Kundnummer 15999014

100 61 Stockholm

Det gäller att se helheten!

Här följer fortsättningen av Susanne Björkenheims rapport som började i förra numret.

Nästa morgon "väcktes" vi av Eva Nordland. Från Norge. På ett mycket handgripligt sätt.

—Detta vårt lilla klot är en skröplig organism, men den enda vi har. Den ska vi ta hand om, uppmanade hon oss.

Och fortsatte:

— Läs Gorbatsjovs tal till deras 27:e kongress. Det är humanism, där lär vi ett politiskt tänkande.

Kanske det låter "farligt" att detta seminarium i Sverige — i u-båtsjaktens och misstrons lovade land — talade så mycket om Gorbatsjov och provstoppet. Men så är det. Inte för att det är Sovjet, utan för att Gorbatsjovs fredsoffensiv så helt motsvarar det krav vi demokratiska kvinnor så länge ställt och drömt om — en kärnvapenfri värld! — men kanske inte vågat tro på. Nu har vi perspektivet. Det har, var Eva Nordlanders, fredsmarschkvinnans, erfarenhet, gett freds rörelsen i alla länder en ny iver.

Eva kom till Kungälv direkt från Wien, där hon tillsammans med forskare från hela världen protesterat mot "farliga kärnkraftverk", som hon sade. Det hade blivit rena kalabaliken, när polismästaren i Wien plötsligt kommederat sina uniformsprydda underskuggor att slå till mot de fredliga demonstranterna. Också Eva hade slängts in i en polisbil och transporterats till finkan. Förhört och nästan kastats ut från fredskonferensernas stad.

Hon hade med sig från Wien en ny fredssång:

"Fighting for future
caring for nature
trust in the common cause.
Millions start moving
and understanding
there is another road".

Bygg broar

— Vi måste gripa an verkligheten, därför gäller det att se helheten. Världens barometer är de 60.000 kärnvapen. Samtidigt har vi hatet, förtvivlan. Vem orkar se barn svälta ihjäl när det finns

så mycket mat på vår jord. Klyftan mellan fattiga och rika i dagens värld är tecken på en "fattig solidaritet".

Hon berättade om hur "hennes" universitets elever, när Reagan gjorde det första stora kärnvapenprovet i Nevada-öknerna efter att det sovjetiska ensidiga moratoriet inletts, skrev till Gorbatsjov att "håll ut!"

— Men vad har vi gjort? Har vi tillräckligt stött alla konkreta nedrustningsåtgärder? Det är viktigt för brobyggandet att vi gör något nu. Därför är detta seminarium i Kungälv viktigt. Vi är en gemenskap redan, vi kvinnor i fredsarbetet, men vi måste bygga vidare. På väg mot ett nytt humanistiskt, mänskligare, socialt rättfärdigt samhälle. Det gäller att vi har omtanke om varandra och stöttar varandra i fredskampen. Och aldrig glömmer att Reagan rustar på bekostnad av småbarnsliv i El Salvador.

Skriv brev!

Vad tyckte Eva Nordland att vi konkret kan göra.

Hon hade nyligen besökt Moskva. — En bra sak var att sovjetfolket skriver brev, miljonerna brev till sin regering och till USA för att säga vad de anser. Skriv också ni fler brev så att den allmänna opinionen för fred känns stark. Vi måste göra våra protester mer synliga.

Eva hade ännu ett recept — att handla solidariskt.

—Lyxvaror för fåtalet förstör hela jorden! sa hon.

Hon menade att vi kvinnor måste överföra den omsorg vi lärt oss från hemmet till att omfatta hela världen.

Miljön

Miljön var seminariets tredje tema. Fred, solidaritet, miljö!

Vi uppfattar miljön på olika sätt — miljön som naturen och den politiska miljön, människorna lever i, människans

chans. Eva Nordland presenterade en öppen fråga:

—Min lärdom från barnsben i ett ockuperat Norge är hur livsfarligt det är för ett samhälle att ge sig nazismen i våld.

—När människan idag kan bli 25 år utan att ha ett arbete eller omsorg! Är vi i väst i färd med att genomföra fascismen på ett nytt sätt?

Helga Dickel från KDV stödde hennes oro över det som kallas den "andliga" miljön, tanke- och livsstilen i våra samhällen i skuggan av kärnkrigshotet.

—Kalla kriget innebär att människor utsätts för en fascistiseringsprocess. Idag ser vi i många länder hur folkets sociala och demokratiska reformer, uppnåelser, tvingas tillbaka, hur samhällen alltmer militariserar, vi ser rasism och invandrarhat, hur tankar och sinnen förgiftas. Vad annat är det än kalla kriget och hjärntvätt när USA:s president predikar om "ett begränsat kärnvapenkrig". När vi säger att freden är den viktigaste frågan, krävs det verkligen ett nytt sätt att tänka. Att tänka att vi ska leva tillsammans, inte i konfrontation.

SKV-kvinnorna som oroat sett den ökade idealiseringen av en amerikansk livsstil hos oss, sett nynazistiska grupper flöras, våldet och Carl Herslows rasisthets, höll med. Kärnkrigshotet innebär också en kamp om folkets tankar.

Kärnvapen ger inte skydd

Lika mycket oro kände vi för det ekologiska systemet. Ett kärnvapenkrig skulle totalt bryta ned det ekologiska systemet på vår planet, det är miljön. Kärnvapenupprustningen är det största hotet också mot naturen.

Vår kamp för att garantera en frisk värld för kommande generationer kräver ökad kamp idag för ett kärnvapenprovstopp. Det är en medvetenhet som är

gemensam för kvinnorna i öst och väst. Fler kärnvapen ger inte mer säkerhet, men ökar hotet mot miljön. Militarism är det största stora "miljösvinet".

Vi fick höra många exempel på hur kvinnorna kämpar för naturen. I DDR finns folkiniativet "Macht mit".

Galina från Moskva betonade att faran för teknologiska olycksfall har oåterkalligt konsekvenser för hela jorden.

—Tekniken kan slå slint, vi har Challenger, Tjernobyl, men de är ändå "småpotatis" mot vad ett enda kärnvapen kan få tillstånd, sa hon och efterlyste ett internationellt organ som kan "göra kärnkraften absolut säker" och stärka internationella åtgärder för att rena vår natur.

—Det är totalt snedvidret att en tredjedel av världens vetenskapsmän ger sin talang och energi till att utveckla "bättre vapen" hellre än att utveckla ett bättre miljöskydd. Bevarandet av freden och skyddet av vår natur är idag en och samma sak. Freden är villkoret för att naturen ska överleva, sa Galina och berättade att man i Sovjet tidigare lätt underskattade förebyggande miljöåtgärder, men att kvinnorna nu gått in i miljökommitteer och redan lyckats skapa ett nytt ansvarstänkande. Mycket tack vare kvinnorna stoppades också drömprojekt om att vända de sibiriska floderna.

—Efter Tjernobyl har diskussion om valet av energitvecklingen svallat starkt och fritt i vårt land. Vi har kommit fram till enhet i att vi måste forska fram säkrare kärnkraftverk och samtidigt också andra energikällor. Kvinnorna från Tjernobyl framlade själva denna linje.

Kärnkraften

Vi hade en liten diskussion om kärnkraften. Många av oss litar inte längre på att det finns en "absolut säker kärnkraft". Det var den enda punkten där SKV-

kvinnorna och våra internationella gästers åsikter gick i sär, men inte i konflikt.

Nancy MacDonald uttryckte sin mening så här:

—Bilarna kräver en massa dödsoffer, men ingen kommer ens på tanken att stoppa biltrafiken. Vi är rädda för kärnkraften men vi måste kräva att vetenskapsmännen bättre undersöker energifrågor och inte ödslar sin kraft på stjärnornas krig.

Världens kvinnor samlas i Moskva

Vår diskussion på SKV:s internationella seminarium kom direkt ur hjärtats djup. Vi fick oförglömliga minnen av en week-end tillsammans med kvinnor från andra länder. Men minnena tynar bort om vi inte omvandlar dem till konkret handling.

Att aktivera SKV-kvinnorna i kampen mot kärnvapenkriget — med kravet om ett provstopp NU och ett stopp för stjärnornas krig!

Med detta som huvudfråga — att dra in kvinnorna mycket

aktivare i kampen för mänsklighetens framtid — ska vi också förbereda ett bra svenskt deltagande i Kvinnornas Världskongress i Moskva i juni 1987.

Naturligtvis gjorde vårt kvinnoseminarium flera uttalanden. Inga långa haranger utan korta och klara. Flickorna från Ljungby och Lund var redaktionskommitte. Resultatet blev bra uttalanden i form av de nämnda telegrammen till Reagan och Gorbatsjov.

Och ett andra telegram till Ronald Reagan där vi protesterade mot USA:s farliga politik i Centralamerika och krävde att USA omedelbart stoppar all inblandning i Nicaragua och stödet till contras.

Och ett telegram med protest mot förtryck, förföljelse och tortyren av Chiles kämpande kvinnor. Det var vår solidaritet.

Låt den sprida sig som en flammmande fana bland demokratiska kvinnor i Sverige. □

Susanne Björkenheim

Vi är alla utrotninghotade!

Man säger: alla vill ha fred! men vem stoppar kriget — vapenförsäljningen —

Reagan —

Mitterand —

Gorbatsjov —

Sverige —

militären —

folket —

ja, alla vill ha fred

där de befinner sig

där vi befinner oss

där de — vi tillverkar — säljer vapen

men inte där — där

där någonstans måste

kriget hållas levande

matas med vapen

hot — hat —

man måste sälja

för välfärden

vi måste överleva

skydda oss —

militären vill ha fred men

kriget måste föras någonstans —

man skulle förlora sin uppgift

om inte —

och vem kan leva utan mening?

vi måste uppfinna mer

kärnvapen

bättre kärnvapen

även rymden måste inlemmas

i den stora gemenskapen —

vi måste uppfinna — tillverka

nya hotbilder — hatbilder

för att motivera rustningarnas

existens

medan världens härskare leker

sin låtsaslek med döden —

Europa tiger

Politikerna tiger

militären tiger

när den inte höjer sin röst

och ropar: mera vapen!

Starkare försvar mot vansinnet!

mot hotet — mot dårarna

de andra dårarna!

Som får föses vi mot

brännoffertaret —

till vems ära?

Vi är alla utrotningshotade

Politikerna arbetar på att

fördela dagen resurser —

framtiden är dold för dem

men våra ögon är inte gjorda

för att blunda!

Var är visionärerna

de stora folkledarna

alla kan inte ha tystats

mördats försvunnit

var finns Ni? Varför tiger ni!

har ni redan förrätt oss?

Förrätt vår mänsklighet —

Som får leds vi motståndslöst

mot förintelsen

Valborg Hansson Seger

SKV:S KONGRESS

ÄGER RUM I Karlstad den 19—20 september 1987. (OBS datum). Samling fredag kväll. Karlstad-avdelningen lovar trevliga omgivningar, god mt, sångplatser och ett intressant och roligt program, förutom de obli-

gatorisk årsmötesförhandlingarna.

Avdelningar skickar delegater, men alla medlemmar är välkomna till kongressen.

FREDSSEMINARIUM

SKVare önskas hjärtligt välkomna till ett seminarium som äger rum på *Skinnskattebergs folkhögskola den 10—11 oktober 1987.*

Seminariet genomförs i samarbete med folkhögskolan och med stöd av pengar från Freds-

lotteriet. Det ska handla om Nordkalotten: krigshotet men också kampen för freden och miljön.

Upplysningar: Aase Bang, tel 054-18 99 61.

insamlingar

VIETNAM Pg: 51 323-4

1986	
12/9 Kirsten Persson Hisingsbacka	50:-
17/9 Till Terese Anderssons minne Bjursläts, Mölndals, Kåltorps, Västra avd och Göteborgs distrikt	250:-
6/10 Till Terese Anderssons minne Linnea Andersson Bjursläts SKV Göteborg	50:-
16/10 Gun Höjlund V Frölunda	200:-
22/10 Sonja Borg Göteborg	100:-
12/11 Till Eva Danielsson med tack för sånger Marianne Johansson Bredbyn	150:-
21/11 Gun Höjlund V Frölunda	100:-
25/11 Ingrid Sahleén Johanneshov	10:-
27/11 Kirsten Persson Hisingsbacka	50:-
28/11 Elma Nilsson Huddinge	200:-
1/12 Sonja Borg Göteborg	200:-
2/12 Elsa Nyström Johanneshov	25:-
2/12 Maja Bolling Sigtuna	200:-
9/12 Märta Hermansson Stockholm	100:-
13/12 Kristina Heikkinen-Navagh Stockholm	50:-
29/12 Till Terese Anderssons minne Karin Lundin Göteborg	100:-
29/12 Karin Nordlander Johanneshov	100:-
29/12 Till Sara Liedberg och Terese Anderssons minne från Ann-Mari Heyman Stockholm	100:-

30/12 Inga Tell Vällingby	100:-
1987	
1/5 Maud Sedemark Girban Södertälje	100:-
7/1 Ingrid Nilsson Huskvarna	250:-
7/1 Elly Francke Göteborg	100:-
9/1 Ninni Rydskog Stockholm	100:-
9/1 Till Terese Anderssons minne Maja Bolling Sigtuna	100:-
13/1 Kirsten Persson Hisingsbacka	50:-
16/1 Gun Höjlund V Frölunda	200:-
2/2 Lene Rosenkvist Lund	100:-
13/2 Lilly Strömberg Stockholm	20:-
19/2 Gun Höjlund V Frölunda	100:-
25/2 Kirsten Persson Hisingsbacka	50:-
10/3 G Palmieri-Weiss Lidingsö	100:-
16/2 Insamlat 8:e Mars Gävle	150:-
18/3 Sonja Borg Göteborg	100:-
19/2 Gun Höjlund V Frölunda	100:-
21/2 Gun Höjlund V Frölunda	100:-

651.219:18

NICARAGUA Pg: 475 3719-4

5/11 Anneli Granholm Uppsala	200:-
15/11 SKV Uppsala	500:-
3/12 SKV Karlstad	775:50
11/12 Monika Serrander-Jansson Örebro	50:-
1986	
2/1 Hillevi Österberg Umeå	100:-
8/1 Märta Hermansson Stockholm	200:-
21/1 Harriet Engman Göteborg	100:-
23/1 Ninni Rydskog Stockholm	50:-
27/1 Birgit-Östen Johansson Floda	100:-
5/2 Gunnill Bengtsson Olofström	200:-
14/2 Margareta Arnell Österrike	100:-
26/2 Inga Tell Vällingby	100:-
3/3 Hillevi Österberg Umeå	100:-
5/3 Gerd Thambert Stockholm	100:-
18/3 Insamlat av SKV B Hernandez	1383:-
24/3 Insamlat 8 mars K Lentz Lund	628:-
27/3 Insamlat 8 mars Fyrklövern Innerstan	410:-
16/4 Insamlat vid möte Stockholm L Schulz	582:80
29/4 Piteå-Munksunds SKV	300:-
12/5 Christina Larsson Solna	250:-
13/5 SKV Göteborg A-L Olsson	500:-
30/5 Hillevi Österberg Umeå	100:-
18/8 SKV Huskvarna Ingrid Nilsson	1000:-
24/10 SKV Karlstad Siv Dahlgren	530:-
1/12 Till Erni Friholts 50-års dag SKV AU Stockholm	200:-
2/12 Hillevi Österberg Umeå	100:-

4/12 SKV Örebro Marie Wikner	2000:-
5/12 Gerd Thambert Stockholm	100:-
29/12 Gunnell Rudin Vingåker	200:-

1987	
2/2 Hillevi Österberg Umeå	100:-
19/2 Gun Höjlund V Frölunda	100:-
19/3 Gun Höjlund V Frölunda	100:-
23/3 SKV Uppsala	550:-
31/3 Hillevi Österberg Umeå	100:-
21/4 Gun Höjlund V Frölunda	100:-

1985-86 Gun Höjlund V Frölunda	1000:-
Gun Höjlund V Frölunda	500:-
16/3 Insamlat 8:e mars Gävle	650:-
16/3 SKV Lund	100:-
30/3 SKV Olofström	1000:-
23/4 Sonja Borg Göteborg	100:-

40.849:-

GRATTIS!

Stipendier ur Augusta Tonnings fond har tilldelats följande personer:

Kerstin Linddahl, Göteborg, resebidrag till Brasil för att studera ett kvinnoprojekt i slummen. 1500:-

Evalisa Pettersson, Östersund, för högskolestuder, 1000:-

Lene Rosenkvist, Lund, resebidrag till London (ANC-konferens och Greenham Common).

Lisbeth Schulz, Stockholm, resebidrag till Chile för att intervjua kvinnor, 3000:-

Elisabeth Aldstedt och Gunilla Rahm, Helsingborg, ett projekt om tonårsflickors sexualitet, 1000:-

Resebidrag för sex personer till kvinnokonferensen i Moskva, sammanlagt 10000:-. De som åker är:
Susanne Björkenhielm, Malmö

Lotta Karlsson, Oskarström
Evy Andren, Göteborg
Karin Begman, Göteborg
Ruth Bohman, Uppsala
Mari-Anne Kristiansen, Piteå

Svenska Kvinnors Vänsterförbund
Barnängsgatan 23, 116 41 Stockholm. Tel. 08 - 40 92 05

Förbundsexpeditionen i Stockholm har jour tisd och torsd kl 13 - 15
Medlemsanmälan skickas till kontoret i Göteborg: Linne'gatan 21

413 04 Göteborg

☐ Jag vill veta mera om SKV

☐ Jag vill bli medlem i SKV

Namn..... Telefon.....

Adress.....

NORDISK KVINNOKONFERENS

Nordiska Kvinnors Bygg- och Planforum inbjuder till den 5:e Nordiska Kvinnokonferensen med tema "Planera för det oförutsedda!"

21—23 augusti 1987 i Hamar, Norge. Alla kvinnor intresserade av samhällsbyggande är välkomna. Upplysningar och ansökningsblankett fås genom

Kvinnors Byggforum c/o Kvinno-
centrum
Birger Jarlsgatan 22
114 34 Stockholm
tel 08-10 52 90

Svenska Kvinnors Vänsterförbund

Barnängsg. 23, 116 41 Stockholm
Postgiro 50 50 95-0 Insamlingskonto 5 13 23-4
Tel: 08/40 92 05

SKV är partipolitiskt obundet och verkar för ett demokratiskt samhälle med en ekonomi som inte bygger på profit utan på människors behov, ett samhälle fritt från alla former av förtryck. Förbundets målsättning är att verka för jämlikhet mellan kvinnor

och män och för kvinnornas deltagande på alla områden av det ekonomiska, sociala och politiska livet, samt att verka för ett socialt och ekonomiskt rättvist samhälle där alla har ett meningsfullt arbete.

- Att verka för ett samhälle där alla barn och ungdomar kan känna trygghet och har lika värde, och där de tillförsäkras fysisk och psykisk hälsa och ges samma utbildningsmöjligheter.
- Att verka för fred, allt framtidsarbets grundval – mot krig och imperialism, krigens främsta orsak. Förbundet vill verka för allmän och total nedrustning.
- Att verka för skydd av vår egen och framtida generationers miljö, för ett resursbevarande samhälle som tar hänsyn till människors verkliga behov och sambanden i naturen.
- Att verka för solidaritet mellan folken, för folkens nationella oberoende, för de förtrycktas befrielsekamp, för en värld fri från varje form av ekonomiskt, politiskt, socialt och kulturellt förtryck, mot fascism och rasism. Att bekämpa all kommersiell exploatering av såväl vuxna som barn.

* * * * *

SKV har i korthet följande historia. 1914 bildades Föreningen Frisinnade Kvinnor under parollen: Mot krigspsykos, för demokrati och kvinnors likställighet. År 1931 utvidgades förbundet så att ett samarbete blev möjligt mellan alla kvinnor som önskade en samhällsutveckling i vänsterriktning. Då fick förbundet sitt nuvarande namn.

År 1946 anslöts Svenska Kvinnors Vänsterförbund till Kvinnor-

nas Demokratiska Världsförbund, KDV, (Women's International Democratic Federation, WIDF).

KDV har 129 anslutna organisationer i 114 länder med flera hundra miljoner medlemmar. KDV har tillerkänts konsultativ status hos FN:s ekonomiska och sociala råd samt hos UNESCO. Denna status innebär att yttra sig vid sammanträden och att framlägga egna förslag muntligen eller skriftligen.

SKV-avdelningar

Arvika

Brita Tener
Högåsvägen 4
671 00 Arvika

Ambjörby

Ellen Eriksson
Box 414
680 52 Ambjörby
Tel. 0563/802 32

Deje-Förshaga

Monica Ranung
Bokliden 20
667 00 Förshaga
Tel. 054/705 34

Finspång

Anna-Lisa Göransson
Grytölsvägen 24
612 00 Finspång

Göteborgsdistriktet

Zaida Hagman
Regnvädersgatan 4
417 32 Göteborg
Tel. 031/54 19 94

Östra Göteborg

Erni Friholt
Wijkanderplatsen 1
412 58 Göteborg
Tel. 031/18 44 56
0304/512 15

Västra Göteborg

Evy Andrén
Barytongatan 4
421 38 Göteborg
Tel. 031/47 40 02

Mölndal

Astrid Gustafsson
Knarrhöjsgatan 8A
431 30 Mölndal
Tel. 031/27 18 17

Gävle

Inger Johansson
Hamiltongatan 32
802 20 Gävle

Huskvarna

Ingrid Nilsson
Munkgatan 5
561 00 Huskvarna
Tel. 036/13 74 55

Karlshamn

Sonia Karlsson
Pl 1049
290 72 Asarum
Tel. 0454/291 60

Karlstad

Siv Dahlgren
Mellqvistvägen 1
663 00 Skoghäll
Tel. 054/239 15

Katrineholm

Gunnel Rudin
PL 8454 Byle
643 00 Vingåker

Kramfors

Marie Sölvebring
Järnväggsgatan 64
872 00 Kramfors

Linköping

Sonja Wahlstein
Havregat. 9B
582 53 Linköping
Tel. 013/13 08 48

Ljungby

Elsmarie Edström
Olofsgatan 26 B
341 00 Ljungby

Luleå

Agnes Wennberg
Vinkelgränd 1
951 41 Luleå
Tel. 0920/195 34

Lund

Astrida Svensson
SKV-Lund
Box 1208
221 05 Lund
Tel. 046/14 94 04

Malmö

Anna Landberg
Bildsgatan 1
211 57 Malmö
Tel. 040/23 40 76

Motala

Agneta Engren
Sundlingsväg 17
590 30 Borensberg

Olofström

Carina Gillberg
Snöbärsvägen 12
293 00 Olofström
Tel. 0454/400 77

Piteå-Munksund

Siri Aldrin
Strandvägen 5
941 00 Piteå
Tel. 0911/372 76

Sala

Margareta Thelander
Lärarstigen 12
733 00 Sala
Tel. 0224/137 76

Skellefteå

Barbro Wiklund
Fäbrogatan 5
931 56 Skellefteå
Tel. 0910/885 47

Skövde

Karin Sandelin
Mariestadsvägen 75
541 00 Skövde

Stockholms södra förorter

Eva Danielsson
Mariestadsvägen 8
121 50 Johanneshov
tel. 08/49 57 00

Stockholms innerstad och

norra förorter

Gerd Thambert
Äsögatan 170:1
116 32 Stockholm
Tel. 08/41 46 51

Spånga

Kerstin Juneborg
Cervins väg 17B pl 5.
163 58 Spånga
Tel. 08/760 11 72

Södertälje

Maud Sedemark Girbau
Floraborgsvägen 12
151 51 Södertälje

Uppsala

Gunilla Ohman
Flogstaväg. 154
752 63 Uppsala
Tel. 018/46 06 84

Örebro

Marie Wikner
Åsbyvägen 7
703 75 Örebro

Förbundsordförande:

Aase Bang
Herrgårdsgatan 12
652 24 Karlstad
Tel. 054/18 99 61

Förbundsexpeditionen i Stockholm har jour tisdagar och torsdagar kl. 13.00–15.00

SKV Göteborg har hand om medlemskontakter och ekonomi. SKV:s lokal i Viktoriaskolan är öppen onsdagar 10.00–13.00 och torsdagar 17.00–19.00
Linnégatan 21, 413 04 Göteborg, Tel. 031/14 40 28

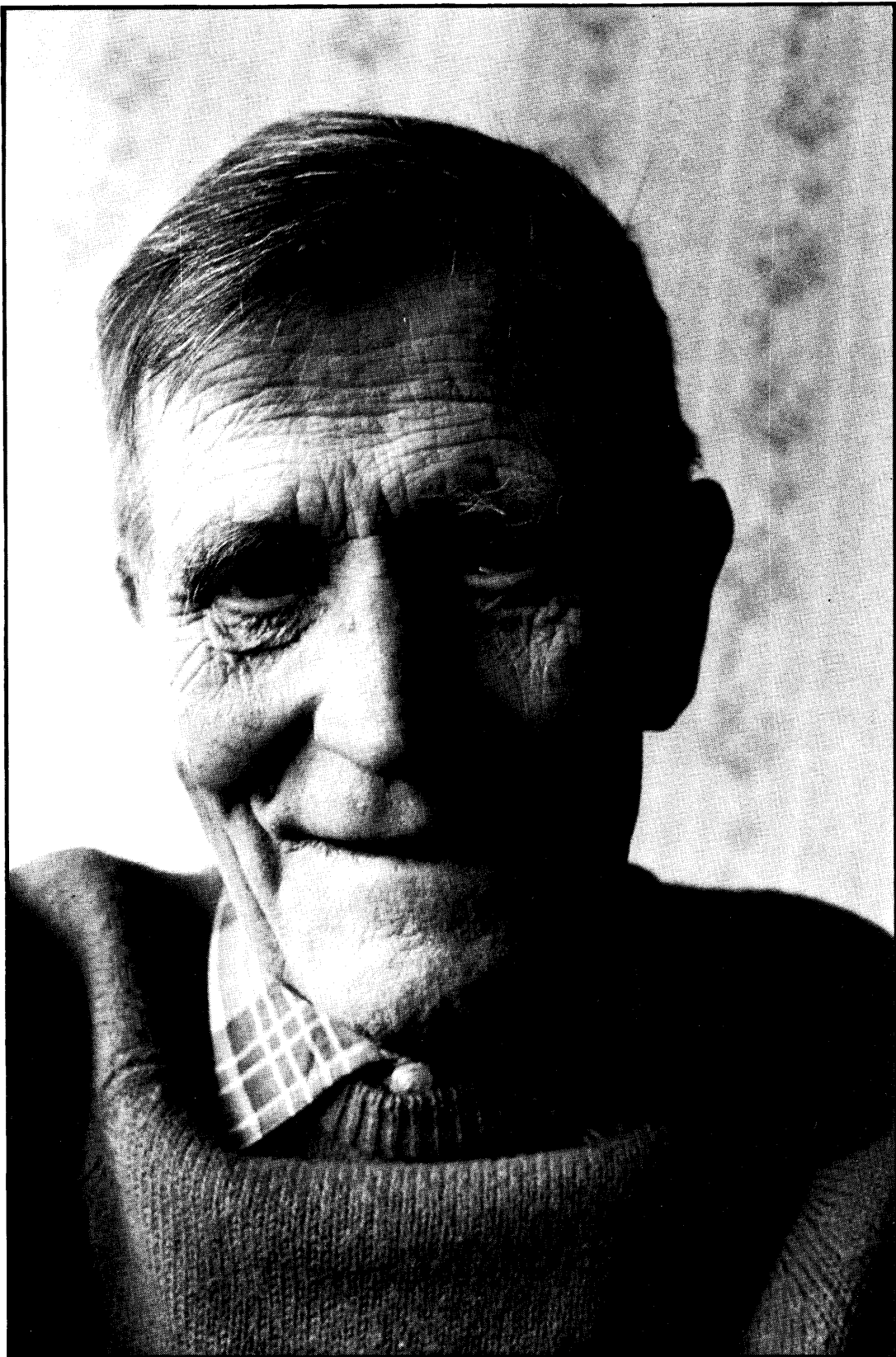

FOTO: ERJA LEMPINEN

Ge Vi människor till
någon du tycker om!

(Prenumerationskupong sid 39)
